

Dobrodošli!

Sve ono prema čemu živite svoj život, vrijednosti do kojih držite, sve su to teorije. One se ne smatraju teorijama zbog toga što su dio dominantnog diskursa, one se doživljavaju normalnima. Ali one su zapravo specifični skupovi tvrdnji o tome što tijela i spol (...) znače. Ja to samo izražavam i promatram na drugačiji način. Postoje ljudi koji vjeruju u muško i žensko. To je teorija. Samo se ne smatra teorijom, smatra se esencijalnom istinom.

Riki Anne Wilchins

DAME

Svaka osoba ima pravo definirati svoje tijelo i vlastite identitete i zahtijevati od društva da to poštuje.

Svaka osoba ima pravo na samodefiniranje, samokoncepciju i samoidentifikaciju vlastitog spolnog i/ili rodnog identiteta i modifikaciju istih.

Svaka osoba ima pravo izražavati i određivati svoj spolni/rodni identitet bez inzistiranja na tome da se mora uklopiti u postojeće definicije i kategorije.

Pravo na izražavanje spola i roda i spolnog/rodnog identiteta uključuje pravo na spolnu/rodnu neodređenost i kontradikciju, i ne znači samo binarni koncept «muškog» ili «ženskog».

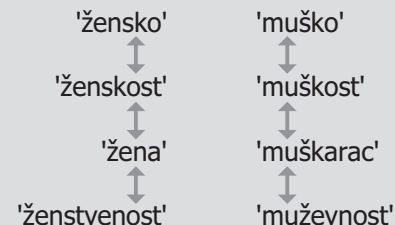
Spol je društveno uvjetovana medicinska i zakonska klasifikacija bioloških karakteristika koja dijeli osobe na samo dvije kategorije («žensku» i «mušku») i to prvenstveno na temelju vanjskih spolnih organa, unatoč postojanju spolnog razlikovanja koje prevazilazi kategorije «ženskog» i «muškog» spola. Spol je društveni konstrukt i osnova je diskriminacije i neravnopravnosti.

Binarnost roda i spola uvjetuje shvaćanje tih pojavnosti kao dviju suprotstavljenih kategorija koje su čvrste i nepromjenjive. Ovaj sistem podrazumijeva dvije uglavnom oprečne vrijednosti na istoj liniji spektra te negira postojanje međuprostora.

Koncept binarnosti

Binarnost spola i roda temelji se na uvjerenju o jednakoznačnosti pojmova spola, roda, spolnog identiteta, rodnog identiteta kao i rodnog izražavanja slijedeći zadane formule:

Takvo pozicioniranje onemogućava individualne spolne/rodne slobode i prava, a podržava i perpetuirati diskriminaciju i nasilje. Konstrukt binarnosti služi kao društveni koncept generalizacije u kojem se individualne kreacije i identiteti negiraju, dok društveni obrasci i pravila prevladavaju.

Sagledavanje spola i roda kroz binarnu prizmu onemogućava slobodu našeg svakodnevnog rodnog izražavanja jer nameće ograničenja u vidu spolnih/rodnih uloga koje uključuju točno određene modele ponašanja, izražavanja i postojanja, te prisiljavaju na spolnu/rodnu normativnost i heteroseksualnost.

Spol i rod kao heteropatrijarhalni socijalni i kulturni obrasci sve nas ograničavaju na različitim razinama.

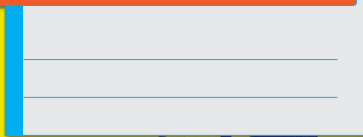
Upotreba navedene binarne podjele na 'ženski' spol/rod i 'muški' spol/rod, nepravilnost je koja postoji i u zakonodavnom okviru dajući spolu zakonski integritet samo kao 'muškom' ili 'ženskom'.

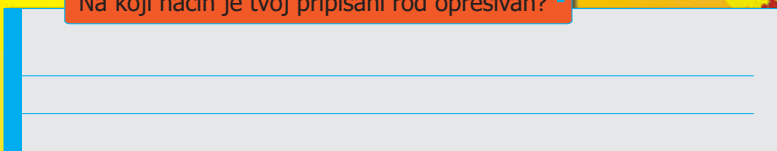
Rod je individualni konstrukt vlastitog identiteta/izražavanja koji potvrđuje, negira i/ili nadilazi društveno zadane i formirane spolne i rodne uloge «muškaraca» i «žena» kao i cijelu binarnu osnovu «muškog» i «ženskog». Također, rod je i društveni konstrukt spola koji sam po sebi određuje društvene uloge «muškaraca» i «žena».

A sad je vrijeme da razmisliš i odgovoriš na ova pitanja (sam/a i/ili u dobrom društvu).

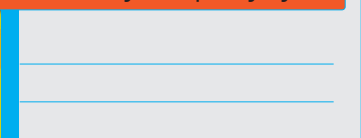
Da li misliš da je spol promjenjiv?

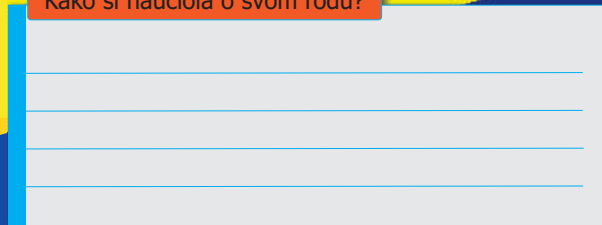
Na koji način je tvoj pripisani rod opresivan?

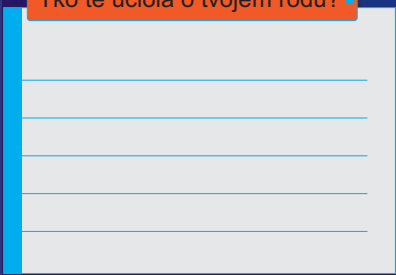
Da li misliš da je rod promjenjiv?

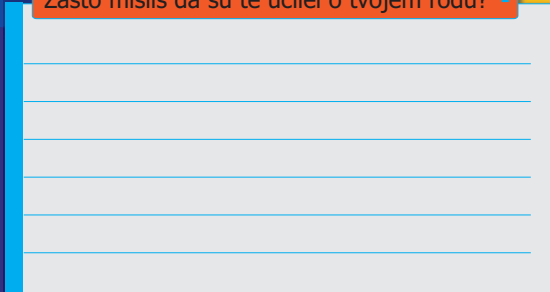
Kako si naučila o svom rodu?

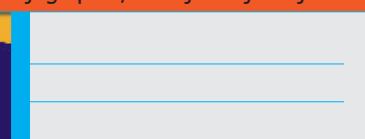
Tko te učio/a o tvojem rodu?

Zašto misliš da su te učili o tvojem rodu?

Kojeg spola/roda je tvoja odjeća?

Gender Outlaw: On Men, Women, and the Rest of Us, Bornstein, K., 1995.

My Gender Workbook: How to Become a Real Man, a Real Woman, the Real You, or Something Else Entirely, Bornstein, K., 1998.

?

Koje su privilegije tvojeg pripisanog
i/ili izabranog roda?

?

Kako kreiraš svoj rod?

?

Da li tvoje ime/prezime
nosi rodnu oznaku?

?

Da li si ikad uradio nešto "neprimjereno" tvojemu rodu? Navedi primjere.

?

Da li nekada propituješ svoj spol/rod? Zašto?

?

Ako znaš kojeg si spola/roda, kada i kako si to odlučio?
Na koji način? Na osnovu čega?

?

Da li misliš da imaš to 'nešto' što te čini 'ženom'
ili 'muškarcem'? Što je to 'nešto'?

Grupna vježba

Razlika između spola i roda

CILJ:

Osvijestiti šta znači 'spol', a šta 'rod' i razliku između tih pojmova, kao i ukazati na stvaranje prvobitnih zaključaka i predrasuda na osnovu vizualne percepcije.

ŠTA JE POTREBNO:

Tabla ili veliki komad papira, kreda ili flomaster. U slučaju da imaš veliku grupu ljudi, podijeli ih u manje grupe. Vježba traje oko 30 min.

KORACI:

1. Napiši riječ 'spol' na papir/tablu i upitaj grupu da ti navede asocijacije i pojmove koji im padaju na pamet kad čuju riječ 'spol', te ih sve zapiši ispod riječi 'spol'.
2. Napiši riječ 'rod' i upitaj grupu da ti navede asocijacije i pojmove koji im padaju na pamet kad čuju riječ rod, te ih sve zapiši ispod riječi 'rod'.
3. Zamoli da jedna osoba iz grupe izađe na vidljivo mjesto i da stoji opušteno.
4. Zamoli ostatak grupe da ti, gledajući tu osobu, kaže kako definiše 'spol' te osobe.
5. Traži od grupe da ti jasno kaže šta to vidi i na osnovu čega zaključuje da je ta osoba tog 'spola' (vidi papir Ana-Nadir).
6. Zapisuj sve na papir/tablu.
7. Ponovi istu vježbu sa još jednom ili dvije osobe.
8. Vрати se nazad na pojmove i asocijacije na riječi 'spol' i 'rod' i zamoli grupu da ti da okvirnu definiciju 'spola'. Onda zamoli grupu da ti da okvirnu definiciju 'roda'. Složite se kao grupa, doradite i zapišite definicije.
9. Vрати se na rezultate grupnog rada, te flomasterom uz grupni rad prekriži sve što se po definiciji 'spola' ne odnosi na 'spol'.
10. Započni diskusiju.

MOGUĆI ISHOD:

U većini slučajeva, 90-100% napisanih karakteristika nema nikakve veze sa 'spolom' već sa 'rodom' (odjeća, obuća, dužina kose, nakit, boje, itd.). Sudionici će biti u mogućnosti shvatiti razliku između 'spola' i 'roda', te zamke vizualnog 'spolnog/rodnog' percipiranja identiteta kao samo 'muškog' ili 'ženskog'.

SPOL	ROD
- muški	- muški
- ženski	- ženski
- spolni organi	- srednji
- biologija	- društvo
- spolne bolesti	- rodne uloge
- reprodukcija	- krvna veza
- seks	- rodbina
- muško i žensko	- porodica
- tijelo	- ženske studije
- kromosomi	- društvene norme
- hormoni	- gramatički rod
- jajna stanica	- seksualna orijentacija
- spermij	- odjeća
- seksualnost	- nakit
	- šminka

NAUČI VIŠE

Prošetaj do ogledala i baci pogled.

Na osnovu čega zaključujemo kojeg spola i/ili roda su osobe oko nas?

SPOL

Biološke karakteristike na osnovu spolnog i reproduktivnog sistema (spolni organi, hormoni, hromozomi, gonadi)

ROD

Društveni konstrukt koji uključuje i prezentuje se kroz uloge, norme, očekivanja, odjeću, obuću, šminku, boje, nakit, govor tijela, ...

Provjerite sami...

<u>Ž</u> ANA	<u>M</u> NADIR
- vijugava duga kosa - nježne crte lica - ženske ruke - prizračan osmijeh - <u>grudi</u> - suknja - ženstveno držanje - rinčica - obrijane noge - ženski izgled - općenito	- muški gard - brada <i>SERAJEVA</i> - muški sako - nema grudi - dлакave ruke - atletski tip - muške cipele - čvrsti pogled - muško dupe - visok - široka ramena

Pridjevi kao što su «ženske», «ženstveno», «muški» ili «muško» su neadekvatniji jer se upada u tautološki krug, tzn. objašnjavanje istog istim. 😊

?

Zašto imaš potrebu da identificiraš i imenuješ osobe u svojoj okolini s obzirom na njihov spol/rod?

Spol u biologiji

Spolni razvoj ljudskog bića rezultat je kompleksnih interakcija gena i okoline. Uobičajeno je da spolni razvoj krene jednom od dviju tipičnih putanja, iako one nisu jedine. Tipični razvoj spola počinje sa komplementarnim kromozomskim sklopom 46-XY ili 46-XX. Prvi se naziva razvojem 'muškog' spola, a drugi razvojem 'ženskog' spola. Iako razvoj 'muškog' spola i 'ženskog' spola predstavlja nešto uobičajno i tipično, postoje i druge putanje razvoja koje nisu ništa manje 'prirodne' niti manje 'normalne'. Atipični razvoj spola se u prošlosti nazivao hermafroditizmom, dok je danas prihvatljiviji termin interseksualnost.

U spolnom razvoju svake osobe najznačajnije je sljedeće:

- Kromozomi
- Hormoni
- (Vanjski) spolni organi ili genitalije
- Gonade (spolne žlijezde)

Tipični razvoj spola →

	Ženski	Muški
Kromozomi	46 XX	46 XY
Hormoni	Viši nivo estrogena	Viši nivo testosterona i detestosterona
Vanjski spolni organi	Klitoris i vidljiv vaginalni otvor	Penis
Gonade	Jajnici	Testisi

Svako odstupanje unutar **kromozoma**, **hormona**, (**vanjskih**) **genitalija** i/ili **gonada** (**spolnih žlijezdi**) koje ne sljedi tipičan razvoj spola, naziva se atipičnim razvojem spola.

Genetski spol osobe označava **kromozomski** komplet koji može biti 46 XX ili 46 XY kao i 45 X, 47 XXY, te 45 X/46 XX, 46 XY/47XXY i 46 XY/46 X.

Hormonski balans ili disbalans može ovisiti od urođenih stanja kao i od korištenja steroida, kontraceptiva, te primjene hormonske terapije.

Vanjski spolni organi mogu biti prosječne veličine ili varirati u veličini, kao i ne biti prisutni.

Gonade (**spolne žlijezde**) se mogu razviti, ne biti prisutne ili biti prisutne ali zakržljale.

Kao što spol može da se posebno posmatra kao kromozomski, također može da se posmatra kao hormonalni, genitalni ili gonadni.

Pogledaj animaciju tipičnog razvoja spola (na engleskom jeziku doduše)
www.sickkids.ca/childphysiology/cpwp/Genital/genitaldevelopment.htm

U prošlosti, spol je bio kontekstualan i samo jedan, dok su razlikovanja stvarana na rodnoj osnovi. Biti 'muško' prvenstveno se odnosilo na određene uloge, ponašanja, status i moć, a ne toliko na spol u vidu biološkog kao što se to danas čini. Biti 'žensko' također se odnosilo na uloge, ponašanja i status koji su navodili na inferiornost i pasivnost unutar tog jednog spola.

Spolni i reproduktivni organi kao i jajnici nisu imali sopstveno ime. Tokom 4. vijeka p.n.e., Herofilus, anatom iz Aleksandrije naziva jajnike standardnom grčkom riječju za testise, *didymoi*. Galen za jajnike koristi riječ koju koristi i za testise, *orcheis*. Naime, ne postoji nikakvi tehnički termini za spolne i reproduktivne organe ni u latinskom ni u grčkom, a ni u evropskim jezicima (pučkim) sve do 1700. godine. Tek tokom 18. vijeka, spol nastaje kao kreacija i onakav kakvim ga mi sada znamo, izričito 'muški' i 'ženski', sa jasnim diferencijacijama. Tada nastaju riječi koje diferenciraju jajnike od testisa, nastaje riječ vagina, te nastaje model dva spola u sklopu već postojeća dva roda.

Izvor: *Making Sex: Body and Gender from the Greeks to Freud*, Laqueur, Th., 2003.

Znanstvene biološke discipline kao što su genetika, evolucijska biologija, bihevioralna biologija, paleontologija i populacijska genetika u svojim teorijama raspravljaju o tome 'što spol jest' i 'što spol radi' i nude različite definicije i određenja pojma 'spol'. Analiza tih definicija upućuje na zaključke da se riječ 'spol' upotrebljava različito s obzirom na teorijski kontekst pojedine discipline, te da tako stvorena značenja koja se pripisuju pojmu 'biološki spol', kao i riječima 'muški' i 'ženski', postaju upitna i problematična. Radne definicije pojma 'spol' temelje se na različitim osnovama poput kromosomske strukture (prisutnost X ili Y kromosoma ili setova kromosoma), gena i genetskih mjesta, razine hormona i morfoloških karakteristika (gonade, spolni organi, struktura mozga), ali pritom zanemarujući postojeće varijacije, mutacije i kontradikcije. Izgleda da biologija, ne uzimajući u obzir cjelovitost koncepta 'spola' ne može odgovoriti na pitanje 'kojeg je spola neka osoba?', tako da je najbolje da odgovor na takvo pitanje svaka osoba da sama za sebe.

Sažetak prema Simon Gunkel: "Biologija protiv biologizma – o uporabi spola u biologiji,"

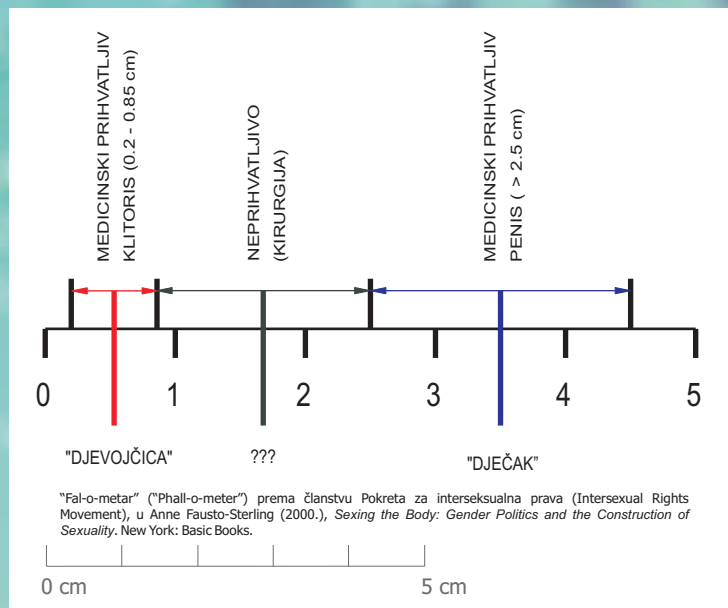
Transgresija roda: spolna/rodna ravnopravnost znači više od binarnosti – Zbornik konferencijskih radova, Zagreb: Ženska soba i CESI, 2006.

www.tgenderzagreb.com

MEDICINSKA KONSTRUKCIJA SPOLA

Pri rođenju djeteta spol se utvrđuje na osnovu vanjskih spolnih organa. U većini slučajeva utvrđeni spol je ili 'ženski' ili 'muški', a u nekim slučajevima se, primarno na osnovu vanjskih spolnih organa, utvrđuje 'poremećaj' spolnog razvoja, te se shodno tome (u pojedinim slučajevima) rade određene medicinske intervencije.

Djeca koja se rode sa (medicinski) nedefinisanim vanjskim spolnim organima prolaze kroz „falometrički“ test. U slučaju odstupanja, dolazi do korektivne kirurške operacije kako bi spolni organi bili u sklopu standardno prihvatljivog penisa ili klitorisa. Ovaj test se koristio i još uvijek se koristi u državama zapadne kulturne tradicije. Informacija o njegovom korištenju u istočno evropskom regionu nije dostupna.

"Normalizacija" spola uglavnom nije medicinski neophodna već se tiče uklanjanja društvene stigme i nekomotnosti korištenjem heteroseksualnog obrasca seksualnosti i društveno prihvaćenih normi samo dva spola.

Stanja koja se danas nazivaju 'poremećajima' spolnog razvoja uključuju 'anomalije' spolnih kromozoma, gonada (spolnih žlijezdi), reproduktivnih kanala i genitalija. Učestalost interseksualnosti varira od stanja do stanja. U prosjeku, jedna od 2000 beba rodi se sa nekim od interseksualnih stanja.

Interseksualne karakteristike odnose se na spolna razlikovanja (unutar i između kromosoma, gonada, hormona i spolnih organa) koja odstupaju od uvriježenog društvenog spolnog razlikovanja koje osobe dijeli na samo dvije kategorije: 'ženski' i 'muški' spol.

Medicinske intervencije rade se i u slučaju utvrđenog 'poremećaja' spolnog/rodnog identiteta, npr. transeksualnosti. U većini tih slučajeva zbog regulisanja zakonskog identiteta, neophodno je da se izvrši potpuna tranzicija iz jednog spola u drugi. To povlači za sobom i pitanja rodnog identiteta i rodnog izražavanja koji moraju biti usklađeni sa heteronormativnom matricom, a što često zna biti nasuprot trenutnim individualnim potrebama, željama i identitetima.

Transeksualna osoba je osoba koja želi i ima namjeru promijeniti svoj spol kao i osoba koja je (djelomično ili potpuno) modificirala svoje tijelo da bi izrazila svoj spolni (i rodni) identitet, što uključuje fizičku i/ili hormonsku terapiju i operaciju.

Svaka društvena zajednica ima određena očekivanja. Medicina nije izuzetak u omogućavanju nekih od ovih očekivanja. Ako je osoba rođena sa tipičnim 'muškim' ili 'ženskim' razvojem spola, društvena ali i medicinska očekivanja, što utječe na kvalitetu i pristup uslugama, su sljedeća:

Heteronormativna matrica

Spol pripisan pri rođenju	M	Ž
Spolni identitet	M	Ž
Rod / rodni identitet	M	Ž
Rodno izražavanje	M	Ž
Seksualna orijentacija	Heteroseksualna	Heteroseksualna
Seksualnost	Heteronormativna	Heteronormativna

U slučaju transeksualnosti ili interseksualnosti, heteronormativna matrica se najčešće i dalje primjenjuje.

... još o medicinskoj klasifikaciji

Jedina zakonski i društveno prihvatljiva promjena /modifikacija spola je putem dijagnoze "Poremećaja" spolnog identiteta. Uz to, određena rodna izražavanja se također dijagnosticiraju...

■ Dijagnostički kriteriji za F65.1 Transvestitski fetišizam

- A. U posljednjih šest mjeseci u heteroseksualnih muškaraca javljaju se ponavljajuća, snažna seksualno poticajna maštanja, seksualne potrebe ili ponašanja koja uključuju preoblačenje u žensku odjeću.
- B. Želje, seksualne potrebe ili ponašanja uzrokuju klinički značajne smetnje ili manjkavosti u socijalnom, radnom, te u drugim važnim područjima djelovanja.

Odrediti da li:

sa spolnom disforijom: ako osoba osjeća stalnu nelagodu zbog spolne uloge ili identiteta

str. 545

*Američka psihijatrijska udruga - *Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje : DSM-IV : međunarodna verzija s MKB-10 šiframa*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1996.

Za više info: *Standardi skrbi za poremećaje rodnog identiteta, šesta verzija*, Međunarodno udruženje za rodnu disforiju Harry Benjamin (2006. [2001.]). Zagreb: Ženska soba. www.zenskasoba.hr

■ Dijagnostički kriteriji za Poremećaj spolnog identiteta

A. Snažno i trajno poistovjećivanje sa suprotnim spolom (koje nije samo želja za postizanjem neke od kulturoloških prednosti drugoga spola).

U djece, smetnja je obilježena s četiri (ili više) od sljedećih obilježja:

- (1) neprekidna želja da se bude, ili uporno tvrđenje da pripada suprotnome spolu
- (2) u dječaka, preodijevanje u žensku odjeću ili simuliranje takve odjeće; u djevojčica, inzistiranje na odijevanju isključivo stereotipno muške odjeće [...]
- B. Trajna nelagoda zbog vlastitog spola ili osjećaj neadekvatnosti spolne uloge vlastitoga spola. [...]
- C. Poremećaj nije istodoban s tjelesnim međuspolnim stanjem.
- D. Poremećaj uzrokuje klinički značajne smetnje ili manjkavosti u socijalnome, radnome, te u drugim važnim područjima djelovanja. [...]

Odrediti da li (za seksualno zrele osobe):

Seksualna sklonost prema muškarcima

Seksualna sklonost prema ženama

Seksualna sklonost prema oba spola

Seksualna sklonost ni prema jednom spolu

F64.9 Poremećaj spolnog identiteta, neodređen

Ova skupina predviđena je za obilježavanje poremećaja spolnoga identiteta koji se ne može svrstati u osebujni Poremećaj spolnog identiteta. Primjeri uključuju:

- 1. Međuspolno stanje (npr. sindrom neosjetljivosti na androgene ili kongenitalna adrenalna hiperplazija) s pridruženom spolnom disforijom. [...]

str. 550-552

Parafilijisku aktivnost Transvestitskog fetišizma čini odijevanje odjeće suprotnoga spola. Obično muškarci s Transvestitskim fetišizmom skupljaju žensku odjeću koju povremeno odijevaju. Dok su odijevani u odjeću suprotnoga spola obično se samozadovoljavaju, maštajući da su istovremeno i muški subjekt i ženski objekt svojih seksualnih želja. Ovaj poremećaj opisan je jedino u heteroseksualnih muškaraca. Transvestitski fetišizam ne dijagnosticira se ako se odijevanje odjeće suprotnoga spola javlja isključivo tijekom Poremećaja spolnog identiteta. Transvestitska se obilježja razlikuju - od povremenog pojedinačnog odijevanja ženske odjeće do snažnog uključivanja u transvestitsku podkulturu. Neki muškarci nose pojedinačne komade ženske odjeće (npr. rublje ili čarape) ispod muške gornje odjeće. Drugi muškarci odijevaju se u potpunosti kao žene i nose šminku. Stupanj u kojemu se osoba koja nosi odjeću suprotnoga spola uspješno pojavljuje kao žena, razlikuje se u ovisnosti o postupcima, držanju tijela i vještini preoblačenja. Kada nisu preobučeni, osobe s Transvestitskim fetišizmom izgledaju kao obični muškarci. Premda su njihove prevladavajuće sklonosti heteroseksualne, skloni su malom broju partnera, te povremenim homoseksualnim aktivnostima. Kao popratno obilježje može se javiti Seksualni mazohizam. Poremećaj obično počinje preodijevanjem u djetinjstvu ili ranoj adolescenciji. U mnogim slučajevima osoba se ne pojavljuje preodijevena u javnosti sve do odrasle dobi. Početno iskustvo može biti djelomično ili potpuno preodijevanje; djelomično preodijevanje često progredira do potpunoga. Odabrani dijelovi odjeće mogu postati erotični sami po sebi i njihova uporaba može postati navikom, isprva u vrijeme samozadovoljavanja, kasnije i tijekom snočaja. U nekih osoba, pobude za preodijevanje mogu se mijenjati tijekom vremena, povremeno ili stalno, s time da se spolno uzbuđenje vezano uz preodijevanje može smanjivati ili čak i izgubiti. U takvim ...

Poremećaj spolnog identiteta

str. 546

Dijagnostička obilježja

Postoje dvije komponente Poremećaja spolnog identiteta, i svaka od njih mora biti zadovoljena da bi se postavila dijagnoza. Mora postojati dokaz trajnog i snažnog poistovjećivanja sa suprotnim spolom, a kojega čini želja da se bude (ili uporna tvrdnja da osoba jest) drugoga spola (Kriterij A). Ovo poistovjećivanje sa suprotnim spolom ne smije biti tek želja za postizanjem kulturoloških prednosti koje ima suprotni spol. ...

U dječaka poistovjećivanje sa suprotnim spolom očituje se kao snažna zaokupljenost tradicionalno ženskim aktivnostima. Oni se vole odijevati u žensku odjeću ili improviziraju takve predmete od dostupnih materijala kada su ženski odjevni predmeti nedostupni. Ručnici, pregače i šalovi koriste se da bi se predstavila duga kosa ili suknje. Postoji snažna želja za stereotipno ženskim igrama i provođenjem vremena s djevojkama. Osobito uživaju igrajući se "kuće", crtajući predivne djevojčice ili princeze, gledajući televiziju ili video sa svojim omiljenim ženskim likovima. ...

Djevojčice s Poremećajem spolnog identiteta pokazuju snažne reakcije na roditejske pokušaje ili očekivanja da odjenu žensku odjeću i druge ženske predmete. Neke mogu odbijati odlaziti u školu ili na društvene događaje gdje je takva odjeća neophodna. Više vole mušku odjeću i kratku kosu, i nepoznati ljudi ih često zamjenjuju za dječake, a neke žele da ih se zove muškim imenima. Njihovi izmišljeni heroji su najčešće snažni muški likovi, kao što su Batman ili Superman. ...

Vrati se na prijašnje stranice zbog podsjetnika pa kreni šarati po tekstu na ovoj strani i pronađi mjesta gdje se spominje rod te utvrdi tautološke krugove. 🤖

INTERSEKSUALNOST

Riječ hermafrodit/a koristila se da opiše osobu koja posjeduje spolne organe 'muškog' i 'ženskog' spolnog razvoja po uzoru na Hermafrodita/u, dijete boga Hermesa i boginje Afrodite koje je imalo vidljive oznake/karakteristike i jednog i drugog normiranog spola. Hermafrodit/a, kao i sama pojavnost, zabilježena je kroz niz umjetničkih radova širom svijeta. Ova riječ je arhaična i zbog svoje nepreciznosti i netačnosti više se ne koristi. Također, ova riječ je postala pogrdna jer uključuje značenja 'neprirodno', 'nenormalno', 'greška prirode', 'čudovište'. Riječ interseksualnost zamijenila je ovu riječ, ponajviše u aktivističkim krugovima. Međutim, često se i ova riječ interpretira kao spolni razvoj koji je između 'muškog' i 'ženskog' spolnog razvoja, što je također netačno.

Hermafrodit/a spava

Hermafrodit/a, 2. vijek
p.n.e., Louvre, Pariz

Hermafrodit/a, 4. vijek p.n.e.

Hermafrodit/a,
Izmir, Turska

Hermafrodit/a, 4. vijek
p.n.e., Muzej umjetnosti,
Rhode Island School of
Design, SAD

Hermafrodit/a spava

Interseksualna osoba je osoba koja se rodi sa spolnim i reproduktivnim organima koji se ne mogu definirati kao izričito 'ženski' ili 'muški'. Interseksualne osobe uglavnom podliježu kirurškim intervencijama, hormonskoj terapiji i terapijama.

Birajući koji kriterij da se koristi pri određivanju spola, i birajući da uopće dođe do određivanja, društvene su odluke za koje naučnici ne mogu ponuditi konačne smjernice.

Anne Fausto - Sterling

Pročitaj više:

www.isna.org
www.hopkinschildrens.org/specialties/categorypages/intersex/index.html
www.sickkids.ca/childphysiology/cwpw/Genital/genitalConditionsIntro.htm
Hermaphrodites and the Medical Invention of Sex, Deger, A.D., 1999.

Uzroci interseksualnosti ili 'poremećaja' spolnog razvoja uključuju: kromozomske i genetske 'anomalije', in utero izloženost embriona spolnim hormonima proizvedenim od strane 'majke' ili koje 'majka' unosi u svoje tijelo, te nasumičnim razvojnim varijacijama. Budući da je spolni razvoj veoma kompleksan, do 'poremećaja' spolnog razvoja može doći tokom mnogih stadija ljudskog razvitka, od začeća do kraja puberteta.

'Poremećaji' spolnog razvoja definisani su kao pojave koje uključuju:

- ◆ kongenitalni razvoj nejasnih genitalija (kongenitalna adrenalna hiperplazija-CAH, klitoromegalija, mikropenis...)
- ◆ kongenitalna razdvojenost interne i eksterne spolne anatomije (sindrom neosjetljivosti na androgene...)
- ◆ nekompletan razvoj spolne anatomije (vaginalna ageneza, gonadalna ageneza...)
- ◆ 'anomalije' spolnih kromozoma (Turnerov sindrom, Klinefelterov sindrom, mozaicizam spolnog kromozoma...)
- ◆ 'poremećaj' razvoja gonada (ovotestisi...)

Dan-danas vanjska spolna prezentacija i 'normaliziranje' spola interseksualnih beba uslovljava se hirurškim i hormonalnim putem čak i kad ne postoje medicinski i zdravstveno opravdani razlozi. Svakog dana u svijetu se vrše operacije koje nisu neophodne, ali koriste tijela, integritet i zdravlje beba sa ciljem očuvanja heteropatrijarhalnog normativnog sistema.

U slučajevima interseksualnosti, jako je bitno znanje, stav i način ophođenja zdravstvenog osoblja. Zdravstveno osoblje trebalo bi:

- ◆ Učiniti dostupnom medicinsku i kiruršku pomoć u slučaju postojanja komplikacija koje mogu biti opasne za život djeteta;
- ◆ Nikad ne nametati spolni identitet djeteta po vlastitom nahođenju ili nahođenju roditelja;
- ◆ Nikad ne stavljati društvo niti želje roditelja ispred onog što je najbolje za dijete i djetetovu tjelesnu i zdravstvenu dobrobit;
- ◆ Smanjiti osjećaj srama i stigme kod roditelja (ne koristiti pogrdnu terminologiju, koristiti ime djeteta, a ne riječi kao što su 'ono', 'anomalija', 'greška prirode', ne preferirati 'muški' spol, ne koncentrisati se na izgled genitalija...);
- ◆ Sprovoditi kirurške zahvate i terapije na bazi hormona onda kada je zdravstveno neophodno. Ako nisu neophodne, sprovoditi ih jedino ako i kad dijete može aktivno da učestvuje u odlučivanju o vlastitom tijelu (izgledu, identitetu i funkciji);
- ◆ Ne voditi se potrebama roditelja koje su zasnovane na sramu, stigmatu i društvenoj (ne)prihvaćenosti;
- ◆ Poštivati psihosocijalno stanje roditelja i nuditi im stalnu podršku i informacije (u vidu pisanih materijala, psihosocijalne pomoći i stručnog savjetovanja);
- ◆ Poštivati i usmjeravati na psihosocijalno stanje djeteta;
- ◆ Zasnivati odnose sa roditeljima/starateljima/porodicom i djetetom na iskrenosti i preciznoj informaciji.

Prema:

Clinical Guidelines for the Management of Disorders of Sex Development in Childhood. Consortium on the Management of Disorders of Sex Development, ISNA, 2006.

Spol od medicine do zakona ...

"Da li je 'dječak'?
ili
'djevojčica'?"

"Rođenje djeteta u
zdravstvenoj ustanovi
dužna je prijaviti
zdravstvena ustanova."

Članak 11.,
Zakon o
državnim
maticama RH,
Narodne
novine br.:
96/93.

Članak 12.

"Rođenje djeteta prijavljuje se u roku
18 dana od dana rođenja djeteta."

Zakon o državnim maticama RH,
Narodne novine br.: 96/93.

Da li to znači da se dijete
upisuje samo kao Ž ili M? Na
osnovu čega? Šta je sa bebama
koje imaju interseksualne
karakteristike?

"U matricu rođenih upisuju se:

a) kod temeljnog upisa:

1. podaci o rođenju: ime i prezime i
spol djeteta, dan, mjesec, godina,
sat i mjesto rođenja; narodnost i
državljanstvo;

2. podaci o roditeljima djeteta ..."

Članak 9., Zakon o državnim
maticama RH, *Narodne novine*
br.: 96/93.

"Matični broj građana određuje po
službenoj dužnosti policijska uprava ili
policijska postaja Ministarstva unu-
tarnjih poslova."

Članak 3., Zakon o matičnom broju RH,
Narodne novine br.: 09/92. i 66/02.

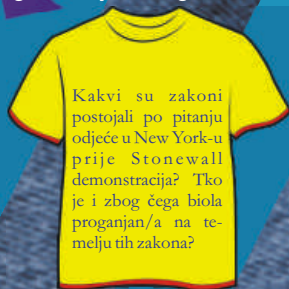
Svakoj osobi se dodjeljuje matični broj. U skladu sa
medicinski pripisanim spolom, djetetu se pripisuje
zakonski spol. Peta skupina matičnog broja je
"kombinacija spola i rednog broja za osobe rođene
istog datuma i to za osobe muškog spola od 000 -
499, a za osobe ženskog spola od 500 - 999."

Članak 2., Zakon o matičnom broju RH, *Narodne
novine* br.: 09/92. i 66/02.

... do društva, odjeće i nazad ...

Prvi zapisani zakon koji se izričito tiče **rodnog izražavanja** datira između 11. i 7. vijeka, p.n.e., u doba pisanja V. Mojsijeve knjige.

„Žena da ne nosi muškoga odijela niti čovjek da se oblači u ženske haljine, jer je gad pred Gospodinom Bogom tvojim ko god tako čini.“, Glava 22:5.

Danas se mogu pronaći zakonske uredbe koje se na sličan način odnose prema spolu i odjeći, tj. vezuju određeni spol za određenu odjeću.

Članak 8.

„Uniforma ovlaštenih službenih osoba je zimska i ljetna.

Zimsku uniformu ovlaštenih službenih osoba - muškaraca sačinjava: službena kapa, beretka, kravata, hlače i vjetrovka s uloškom.

Ljetnu uniformu ovlaštenih službenih osoba - muškaraca sačinjava: službena kapa, hlače i ljetna košulja.

Zimsku uniformu ovlaštenih službenih osoba - žena sačinjava: beretka, kravata, suknja, hlače i vjetrovka s uloškom.

Ljetnu uniformu ovlaštenih službenih osoba - žena sačinjava: beretka, suknja, hlače i košulja kratkih rukava.“

Članak 15.

„Zimska odjeća ovlaštenih službenih osoba - muškaraca je: košulja, zimsko rublje, čarape, pulover, potkapa, kožne rukavice, visoke cipele i terenske cipele.

Ljetna odjeća ovlaštenih službenih osoba - muškaraca je: ljetno rublje, čarape i cipele.

Zimska odjeća ovlaštenih službenih osoba - žena je: košulja, rublje, čarape, pulover, kožne rukavice i čizmice.

Ljetna odjeća ovlaštenih službenih osoba - žena je: rublje, tanke čarape i cipele.“

II. OBLIK, KROJ I OZNAKE POLICIJSKE UNIFORME

Članak 8.

„Policajska uniforma je zimska i ljetna, a čine je:

1. službena kapa,
2. beretka,
3. bluza,
4. hlače,
5. vjetrovka,
6. kišni ogrtač,
7. košulja,
8. opasač,
9. suknja,
10. kravata.“

VI. ODJEĆA I OBUĆA

Članak 16.

„Zimska i ljetna odjeća i obuća je standardnog oblika i kroja, a čine je:

1. zimska i ljetna košulja,
2. pulover,
3. proljetne i zimske čarape,
4. ljetno i zimsko rublje,
5. kožne zimske rukavice,
6. potkapa,
7. niske i visoke cipele,
8. čizme,
9. žensko rublje,
10. ženske čarape,
11. ženske čizmice.“

Pravilnik o uniformama policajaca i drugih ovlaštenih službenih osoba Ministarstva unutarnjih poslova RH, *Narodne novine* br.: 01/92

Uredba o oznakama zvanja i funkcija te uniformi ovlaštenih službenih osoba Ministarstva unutarnjih poslova RH, *Narodne novine* br.: 36/91.

Zakonska regulacija spola

Svakoj osobi je pri rođenju pripisan "muški" ili "ženski" spol koji zatim postaje i legalna oznaka svakog ljudskog bića. Širom svijeta koriste se različiti identifikacioni brojevi i oznake, od kojih neki uključuju oznaku spola, a neki ne. Jedinstveni matični brojevi građana (JMBG) uvedeni su u bivšoj SFRJ 1976. godine. Ovi brojevi bili su dodijeljeni svim osobama koje su u to doba bile žive. JMBG je sastavljen od 13 brojeva, označavajući datum rođenja, regiju i spol, između ostalog. Prvih sedam brojeva označava datum rođenja (dan, mjesec, godina - DDMMGGG), naredna dva označavaju regiju (na primjer, brojevi 10-19 se odnose na BiH, dok 30-39 na Hrvatsku; geografska regija - RR), naredna tri označavaju spol osobe (SSS) u kombinaciji sa rednim brojem u matičnoj knjizi rođenih pri upisivanju rođenja bebe, a redni broj u matičnoj knjizi rođenih i posljednji broj je kontrolni broj (K).

Uzmi svoju osobnu iskaznicu, rodni list ili putovnicu i pronađi sve što označava tvoj pripisani spol (redni brojevi 000-499 označavaju 'muški' spol, a redni brojevi 500-999 označavaju 'ženski' spol).

JMBG se u RH zove matični broj, a u BiH jedinstveni matični broj.

JMBG:

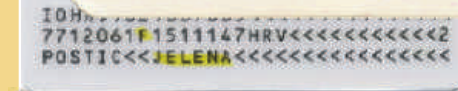
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
D	D	M	M	G	G	G	R	R	S	S	S	K

Usljed promjene spola, dolazi do izmjene podataka, tj. izdavanja novog matičnog broja, te se ova izmjena zavodi u maticu rođenih.

"Promjena spola, kao izmjena podataka u temeljnom upisu, upisuje se u maticu rođenih na temelju rješenja nadležnog županijskog odnosno gradskog ureda. Rješenje o upisu promjene spola u maticu rođenih donosi se na temelju odgovarajuće medicinske dokumentacije."

Točka 32., stavak 5., Naputak za provedbu Zakona o državnim maticama i upisu posvojenja u maticu rođenih RH, *Narodne novine* br.:

⇒ www.nn.hr

Za više informacija o JMBG-u i identifikacijskim brojevima širom svijeta, posjeti stranice:

<http://www.mup.hr/main.aspx?id=95>

http://en.wikipedia.org/wiki/Unique_Master_Citizen_Number

http://sh.wikipedia.org/wiki/Jedinstveni_Mati%C4%8Dni_broj_gra%C4%91ana

http://en.wikipedia.org/wiki/National_identification_number

SOCIJALISTIČKA FEDERATIVNA REPUBLIKA JU
SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA HRVATSKA

OPĆINA ČRČIČERED

Izvod iz matične knjige rođenih

Jedinstveni matični broj građana

U matičnoj knjizi rođenih koja se vodi za mjesto ZAGREB-ČRČIČERED
pod rodnim brojem 1955. za godinu 1977. rođen je ukućanin

Prezime	HOĐIĆ	Spol
Ime	ANIE	muško
Den, mjesec, godina i sat rođenja	11. (jedanaestom) svibnja 1977.	
Mjesto i općina rođenja	Zagreb	
Državljanstvo	SRJ	
Podaci o roditeljima	otac: majka:	
Prezime (za majku i druge osobe)	HOĐIĆ	HOĐIĆ P.
Ime	ANIE	ANIE
Prebivalište	Zagreb	

Matični broj i bilješka

ECONOMY
Boarding Pass
120

Name of passenger: API
DURKOVIC/SVJETLANA HS

ECONOMY
Alitalia
CARTA D'IMBARCO - BOARDING PASS
DURKOVIC/SVJETLANA HS
O FOTV
MILAN/MXP
ZAGREB/ZAG

IZVADAK IZ POPISA BIRAČA

Prezime : POŠTIC
Ime : JELENA
Nacionalnost : SRPKINJA
Spol : Ženski
Datum rođenja : 06.12.1977.
Prebivalište : AVENIJA MARINA DRŽIČA 072
ZAGREB

Članak 3.

"U Obrazac 1 podatak o spolu se upisuje oznakom »Ž« za ženski spol, a oznakom »M« za muški spol."

Pravilnik o obrascima i evidenciji osobnih iskaznica RH, Narodne novine br.: 148/02.

Gdje se još ta klasifikacija nalazi?

Potraži i na nekim ostalim dokumentima sve što označava i klasificira tvoj pripisani spol.

Identitet/i

Lat. *idem* – isto/a/i

1. Set karakteristika, simbola, značenja, ponašanja i osjećaj pripadnosti grupi sa kojom su simboli i značenja zajednička
2. Kvalitet, stanje i/ili osjećaj istog sa nečim (drugim)
3. Distinktna linija ličnosti, svojstvenosti = individualnost
4. Fluidnost, dinamičnost, pluralnost ...

Grupna vježba

KAKO VIDIMO SEBE A KAKO NAS VIDE DRUGI ?

Cilj:

Osvijestiti šta znači identitet, individualni i društveni. Osvijestiti vlastiti osjećaj i dojam sebe, kao i način/e na koji/e smo percipirani od strane drugih i okoline.

Šta je potrebno:

Papir ili papirna kovanica.

Olovke.

Vježba traje oko 30 min.

Koraci:

1. Zamoli svaku osobu da razmisli par minuta o sopstvenom identitetu/osjećaju ili identificiranju po pitanju jednog od:

rod

spolni identitet spol seksualna orijentacija
jedan ili više vidova sopstvene seksualnosti
rodni identitet
rodno izražavanje interseksualne karakteristike

2. Zamoli svaku osobu da na jednu stranu papira/papirne kovanice napiše sopstveno poimanje, a na drugu da napiše poimanje drugih/društva po pitanju iste karakteristike/osobine/identiteta. Dobro bi bilo da se koriste primjeri i situacije iz vlastitog života.
3. Zamoli svaku osobu da izloži svoju kovanicu.
4. Dozvoli drugim osobama da postavljaju pitanja.
5. Nadopuni izlaganja ako vidiš potrebu u tome.
6. Započni diskusiju o identitetima.

Mogući ishod:

Sudionice će biti u mogućnosti shvatiti definicije identiteta i bitnosti individualnog, kao i društvenog sagledavanja, te sagledati kako gledaju sebe, a kako ih po istoj osnovi gledaju drugi.

Ne čekaj grupu

POČNI!

SPOLNI RODNI IDENTITET

“Queer nije kategorija identiteta, već proces neprekidnog remećenja.”

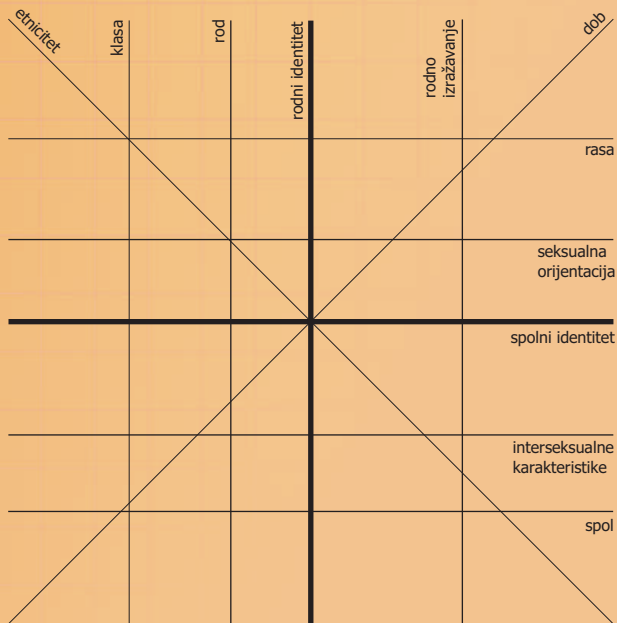
Linell Sidcome

Spolni identitet podrazumijeva vlastite spolne koncepcije, ne neophodno ovisne o spolu koji je pripisan rođenjem. Spolni identitet tiče se svakoga ljudskog bića i ne znači samo binarni koncept 'muškog' ili 'ženskog'.

Rodni identitet podrazumijeva vlastite rodne koncepcije, ne neophodno ovisne o spolu koji je pripisan rođenjem. Rodni identitet tiče se svakoga ljudskog bića i ne znači samo binarni koncept 'muškog' ili 'ženskog'.

Queer – ne pristajanje na 'samorazumljivo' slijeđenje društvenih pravila; propitivanje i/ili odbijanje nametnutih normi patrijarhalne tradicije; kreiranje prostora, kulture i izražaja koji prevazilaze 'zatvorene kutije' LGB ili hetero seksualnosti, i/ili 'ženskih' i 'muških' spolova / rodova; omogućavanje samodefiniranja; predstavljanje radikalne politike koja uviđa povezanost svih vidova opresije.

Rječnik manje poznatih riječi,
Zbornik konferencijskih radova,
www.tgenderzagreb.com

Queer Zagreb - <http://www.queerzagreb.org/new/index.php>

Queer Beograd - <http://queerbeograd.org/>

GenderQueer Revolution - <http://www.genderqueerrevelution.org>

Matrica dominacije

Rasni, klasni, spolni, seksualni, religijski, etnički/nacionalni, kulturološki, dobni i ostali sistemi koji se odnose na identitete i njihovu klasifikaciju međusobno su povezani i zavisni jedan od drugog. Kako bi efikasno analizirale društveni poredak i opresije i privilegije koje u njemu vladaju moramo uzeti u obzir cijeli skup identiteta i sistema, a ne pojedinačne karakteristike pojedinacaka ili grupa. U zavisnosti od konteksta, individua može vršiti opresiju, biti član/ica potlačene grupe ili istovremeno vršiti opresiju i biti potlačena. Patricia Hill Collins je jedna od prvih inicirala ovaj koncept. Feministička teorija općenito je također dala veliki doprinos razumijevanju modela dominacije i opresije u svim sferama društva analizirajući odnose moći i pozicije privilegija u patrijarhalnom društvu koje generira razne vrste neravnopravnosti, a ne samo spolnu i rodnu.

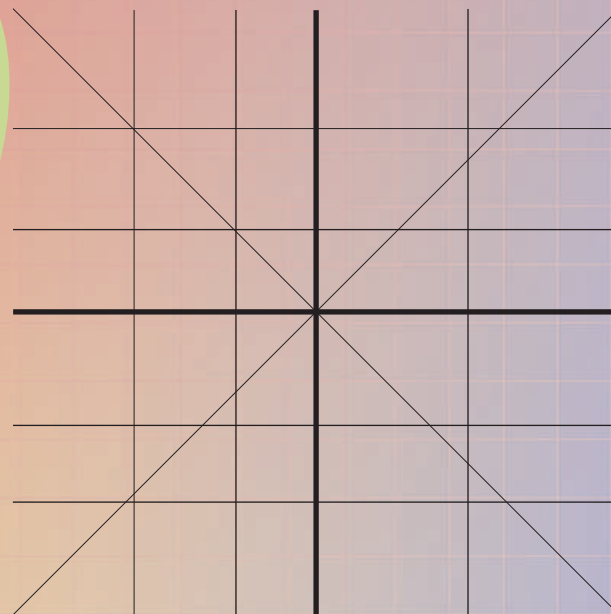
Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment. Collins, P.H. (2000.).

Orijentacija izvan roda. Kerkez, J. (ur.), (2005.), Beograd: DEVE.

Nevolje s rodom. Butler, J. (2000. [1990.]), Zagreb: Ženska infoteka.

Queer Theory, Gender Theory: An Instant Primer. Wilchins, R. A. (2004.).

Dodaj svoje
identitetske odrednice!

Kroz objektiv fotoaparata: Spol i/ili rod?

grupna vježba

Rodno izražavanje može se razmatrati kao način na koji se osoba izražava u vanjskoj prezentaciji i/ili pojavnost označena ponašanjem, odijevanjem, frizurom, glasom, govorom tijela, tjelesnim karakteristikama ili ostalim vanjskim oznakama.

Cilj:

Osvijestiti šta znači spol a šta rod i šta je **rodno izražavanje**.

Osvijestiti da je rod jezik i ulogu drugih u stvaranju našeg rodnog identiteta/izražavanja.

Šta je potrebno:

Papiri i olovke za grupe.

Dječje fotografije, tvoje ili sudionica (oko 5 po grupi). U slučaju da fotografije pripadaju sudionicama, odredi grupe tako da sudionice ne analiziraju svoje vlastite fotografije.

U slučaju da imaš veliku grupu ljudi, podijeli ih u manje grupe. Za svaku grupu će ti trebati set fotografija.

Vježba traje oko 60 min.

Koraci:

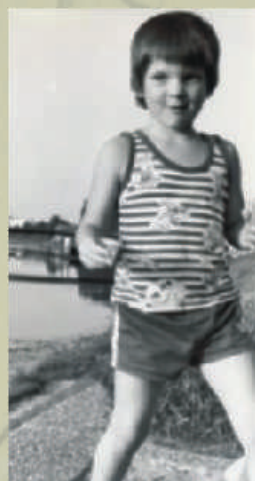
1. Zamoli svaku grupu da analizira svaku od fotografija, jasno definirajući sljedeće:
 - spol (na osnovu čega?)
 - rodno izražavanje (odjeća, obuća, boje, kosa ...)
 - uloge, norme (igračke, poza ...)
 - kontekst (lokacija, druge osobe na slici i njihova uloga).
2. Zamoli svaku grupu da izloži svoje analize i pokaže fotografije ostatku sudionica.
3. Dozvoli drugima da postavljaju pitanja grupi koja prezentira.
4. Nadopuni izlaganja ako vidiš potrebu u tome.
5. Započni diskusiju o spolnom i rodnom obilježju i potrebi da spol jednog djeteta bude i rodno prikazan, te identičan spolu.
6. Nastavi diskusiju o tome koliko je rodno izražavanje u ranom djetinjstvu izbor djeteta, a koliko je uslovljeno od strane roditelja/starateljaica.

Mogući ishod:

Sudionice će biti u mogućnosti shvatiti rasprostranjenost rodnosti, njen širok dijapazon i (ne)vidljivost samog spola. Konstrukcija roda, rodnog identiteta i rodnog izražavanja će također moći lako doći do izražaja i biti objašnjena. Također, neke od tih sudionica će možda po prvi put sagledati svoje djetinjstvo iz malo drugačije perspektive.

Uradi vježbu!

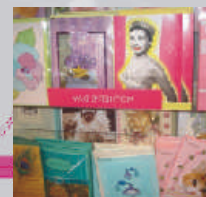
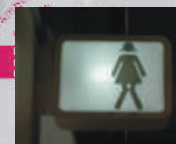
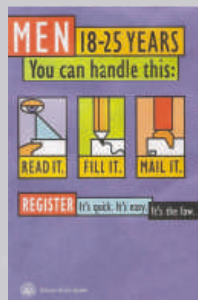

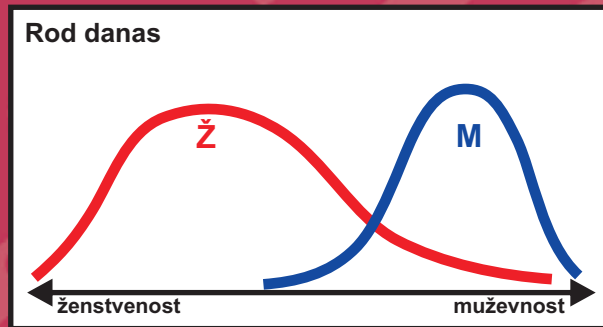
Ovdje stavi
svoju sliku!

svugdje oko nas je očita podjela na "ženski" i "muški" svijet. Stavi M/Ž naočale i pročeši se, prelistaj novine i suoči se.

Rod kao društveni jezik

Društveni rod

Ako pogledamo spektrum rodni uloga (prikazan na slici) odmah možemo uočiti da su rodne uloge itekako promjenjive, a ne fiksne i dihotomične kako su nam obično tumačene. One se mijenjaju stoljećima, a pogotovo u zadnjim desetljećima i 'žene' i 'muškarci' se pomalo oslobađaju i proširuju razumijevanje rodni uloga. Rodne uloge danas nisu simetrične već su se 'žene' izborile za širenje rodnog izražavanja, za razliku od 'muškaraca' koji nisu uložili jednaki napor, te žive u «puno skućenijem» rodnom okviru. Ilustracija toga je ulazak 'žena' u sferu politike, poslovni sektor i neka druga tradicionalno 'muška' područja, iako se nažalost još dugo neće moći govoriti o ravnomjernoj raspodjeli moći. Analogno tome, upravo patrijarhalni poredak 'muške' dominacije i moći, koji većina 'muškaraca' uživa, glavni je uzrok nevelikog odstupanja od, većini ugodne, zadane rodne uloge.

Dio prema: *Transgenderism: Transgressing Gender Norms*,
Nangeroni, N.R., *Gender Talk* <http://www.gendertalk.com>

Članak 8.

"Promjena osobnog imena odobrit će se u slučaju utvrđene opravdanosti zahtjeva uz ocjenu organa da se novo osobno ime ne protivi **društvenim pravilima i običajima sredine u kojoj osoba živi.**"

Zakon o osobnom imenu RH,
Narodne novine br.: 69/92.

Rodne uloge su zbroj karakteristika, načina ponašanja, stavova, aktivnosti, normi, obaveza i očekivanja koje određeno društvo ili kultura dodjeljuje i zahtjeva od osoba s obzirom na njihov pripisani spol.

Rodne uloge uče se procesima socijalizacije i odrastanja. Rodna pravila i norme usvajaju se kroz kulturu, roditeljice, grupe vršnjakinja, školske sisteme, medije, običaje, zakone tržišta, religiju, umjetnost...

Rodne uloge usko su povezane sa stereotipima koji se temelje na društvenim očekivanjima vezanim za pripisani spol, te tako podržavaju reproduktivne uloge "žena" i "muškaraca".

"Dječake" se socijalizira da potiskuju osjećaje bola i da ne plaču. Uči ih se da prihvate čvrstoću, jakost i neranjivost i podupire ih se da budu samostalni i samopouzđani. Kod "dječaka" se razvija i vrednuje sigurnost u sebe i natjecateljski duh.

S druge strane, "djevojčice" se odgaja da budu nježne i da se međusobno pomažu i surađuju. Potiče ih se na igre lutkama i modelima domaćinstva kako bi preuzele ulogu osobe koja će se brinuti i skrbiti za buduću obitelj.

U osnovi rodne socijalizacije jest strukturalna binarnost koja čini osnovu heteronormativnog patrijarhalnog društvenog sistema i stvara neravnopravnost.

Spol i rod su mnogo kompliciraniji
od muškarca i žene, *rozog* i *plavog*.

Leslie Feinberg

RODNE KUTIJE

Prilagođeno prema *Gender Boxes*. Hamako, E., Hemelin, G. i T. Lato (2003.), Northern California Region: The National Conference for Community and Justice.

CILJ:

Ilustrirati kako kruta rodna pravila i norme stvaraju odvojene i posebne "ženske" i "muške" rodne uloge, te kako društvo vrlo često diskriminira i ignorira osobe koje se nalaze van "muških" i "ženskih" kutija. Pokazati kako je rod društveno konstruiran i kako su načini učenja rodni uloga često povezani s nasiljem i strahom od nasilja.

ŠTA JE POTREBNO:

Par velikih papira zaljepljenih zajedno, raznobojni flomasteri (plavi, zeleni, crveni i crni). Vježba traje oko 45 minuta.

KORACI:

1. Na početku, dogovori se sa grupom oko radnih definicija za pojmove spol, rod, rodni identitet i rodne uloge.

Koristi definicije iz ove *Kreacije*.

2. Postavi zajedno zaljepljene velike papire na vidno mjesto.
3. Zapitaj grupu što znači "biti žensko" u našem društvu. Koje poruke "djevojke" primaju (od roditelja, vršnjakinja, medija ...) o tome kakve

moraju biti, kako se moraju ponašati, izgledati i što moraju raditi da bi se uklopile u društvenu definiciju "ženskosti". Odgovore zapisuj flomasterom plave boje na sredinu jednog velikog papira.

4. Zapitaj grupu što znači "biti muško" u našem društvu. Koje poruke "mladići" primaju (od roditelja, vršnjakinja, medija...) o tome kakvi moraju biti, kako se moraju ponašati i izgledati, što moraju raditi da bi se uklopili u društvenu definiciju "muškosti". Odgovore zapisuj flomasterom zelene boje na sredinu drugog velikog papira.
5. Oko svake liste nacrtaj kutiju (okvir) te ih naslovi: "Ponašaj se kao dama!" i "Budi muško!".
6. Prodiskutiraj s grupom:
 - ⇒ Što kutije predstavljaju?
 - ⇒ U čemu se ove dvije kutije razlikuju?
 - ⇒ Jesu li neke od poruka unutar kutija proturječne?
7. Nastavi s razradom prikaza. Zapitaj grupu da li se sve "djevojke" i "žene" nalaze unutar kutije "Ponašaj se kao dama!". Pripadaju li sve "žene" i "djevojke" uvijek i u potpunosti u tu kutiju? Koje su to stvari (vezane uz izgled, ponašanje, aktivnosti ...) koje neke "djevojke" i "žene" čine, a pozicioniraju ih van kutije? Odgovore zapisuj flomasterom crvene boje uz gornje i donje rubove papira s nacrtanom "ženskom" kutijom.

8. Zatim pitaj grupu koje su to stvari koje neki "mladići" i "muškarci" rade (u odnosu na njihov izgled, ponašanje, aktivnosti ...), a kojima izlaze iz definirane kutije "Budi muško!". Odgovore zapisuj također crvenom uz gornje i donje rubove "muškog" dijela papira.
9. Nakon toga zapitaj grupu što se događa s "djevkama" i "ženama" koje izlaze iz kutije. Kojim imenima se nazivaju, što se o njima priča, koje su to fizičke stvari koje se dešavaju "djevkama" i "ženama" koje se percipiraju izvan kutije "Ponašaj se kao dama!". Sve te stvari (pritiske i strahove da se ostane unutar kutije) zapiši crnom bojom između kutije i ruba papira. Ovu "crnu listu" možeš i zaokružiti nacrtanom šakom i nazivom "Verbalno i fizičko zlostavljanje".
10. Ponovi isto i za "mladiće" i "muškarce" u odnosu na "Budi muško!" kutiju.
11. Prodiskutiraj s grupom:

Odnose li se neke stvari izvan "muške" kutije na negativna određenja vezana uz "žensku" kutiju? Što nam to govori o tome kako se očekuje da se "muškarci" ponašaju prema "ženama"? Koje su privilegije vezane uz pozicije unutar "muške" kutije?

Je li moguće mijenjanje karakteristika između kutija? Mogu li se neki "mladići" i "muškarci" ponekad uklopiti u neke karakteristike "ženske" kutije? Mogu li neke "djevojke" i "žene" pokazivati neke karakteristike "muške" kutije? Je li moguće da se neke karakteristike iz "muške" i "ženske" kutije preklapaju za pojedinu osobu?

Koje se stvari odnose na seksualnost? Postoji li ovdje i u čemu je razlika između "ženske" i "muške" kutije?

Što možemo iz ovih prikaza naučiti o rodnom sistemu i rodnim odnosima u društvu? Što znači odgajati djecu u skladu s ovakvim porukama?

Koje se stvari s "crne liste" odnose na nasilje i strah od nasilja?

Možemo li napraviti nešto drugačije od ovih prikaza? Kako možemo podržati jedne druge bez obzira unutar koje kutije se nalazimo (ili van kutija)?

Nedostaje li neka na ovom prikazu (transrodne osobe)? Je li opasno (i zašto) prelaziti iz jedne kutije u drugu? Je li opasno ne pristajati niti u jednu kutiju (biti između kutija)? Šta se događa osobama koje su u međuprostoru?

MOGUĆI ISHOD:

Sudionice će biti u prilici istražiti što znači i kako je to "biti žensko" i "biti muško" u društvu. Također, imat će priliku detaljnije analizirati utjecaj obitelji, vršnjakinja i medija na percepciju vlastitih rodni identiteta i uloga. Uz to, razumjet će kako stroge rodne uloge doprinose seksizmu i transfobiji, i utječu na rodno uvjetovano nasilje.

PROBLEMI ZAŠTITE STRANE OBITELJI

ODBACIVANJE OD STRAN
NEZAPOSLENOST
ČESTO NERAZUMIJEVANJE
PROGON
DRUŠTVENA IZOLACIJA
NEVIDLJIVOST

DOBIVANJE SAMOPOUZDANJA

STJECANJE OSJEĆAJA SLOBODE

MIJEŠAJU SPOLNA/RODNA FLUIDNOST (PROMJENLJIVOST)

PRIZNAJU I ODBACUJU "KUTIJE"

ITEŽUJE UZ DRUGI SPOL/ROD

ČITTE WC-E

ČITTE WC-E
PRIZNAJU I ODBACUJU 'KUT
MIJEŠAJU SPOLNO/ROD
SPOLNAROD

[illegible]

NE
OSNIVAJU OB
UZIMAJU IME KOJE SE V
KORISTE SPOLNO/RODNO RAZLIČ

UALNE OSOBE
TITI
ONE OSOBE
KUSUALNE OSOBE
JUDI
ROGINE OSOBE
DERQUEER
ENA

ODGAĐA DJELU BAVI SE KUĆANSKIM POSLOVIMA
PASIVAN LAKIRA NOKTE
BUDI MUŠKO!!

NE PLAĆI
PIZI, MUJKO TI
IGRAJ NOGOMET
BUDI HRABAR
IDI U VOJSKU
MOŽEŠ TI TO SAM
ZARADU (NOŠI KASH KUĆI)
BUDI MACHO
BUDI GAZDA
NE BIVI SE ŽENSKIM PRUGAMA
BUDI PROMISLUJETAŃ

BALETAN

PLAČIČKA
CURICA PIERICA
SCABIĆ PEPER
MAMINA MAZA MAMICA
MAMIN ENI
IZGACICA
PREMAČIVANJE OTKAR
ISMITAVANJE
ISKLUČIVANJE IZ GRUPE
ODBRACIVANJE
OD OBLETET
MALI RETIRANJE

EMOTIVAN FEMINIST
NEAGRESIVAN NE VOLI SPORT

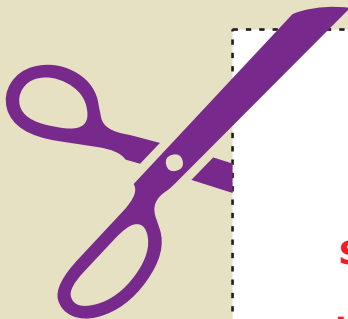
NAPIŠI
SVOJU
OSOBNU
LISTU!

Kako
izgledaju tvoje
genitalije? Želiš li
zaista penis? Ti si
transrodna osoba? - Ah,
poznajem nekog ko je gej.

Oh, ali ti si (bila) tako
ženstvena! Tu si krivo! (Izjava u
WC-u, muškom i ženskom.) Nisi ni
prava butch. Samo si zbunjen / zbunjena!
Želiš odstraniti grudi? Ali tako su lijepe!
Kakav je to osjećaj biti transrodna osoba?
Ako su spol i rod samo konstrukcije, zašto
želiš tranziciju? Ako se pokušaš
sprijateljiti s tvojim tijelom, to će te proći.
Ako se želiš jebati s dečkima, zašto to ne
činiš kao cura? Ne osjećam se kao žena. — Oh,
želiš biti muškarac? Operirati zdravo tijelo je bolesno!

Je li stara osoba koju sam poznao / poznavala pokojna? Patiš
od internalizirane lezbofobije. Ne prihvaćam ideju o trans jer sam protiv
rodnih uloga. Uvijek sam želio / željela imati seks s nekim tako egzotičnim. Ne
osjećaš se ni kao muškarac ni kao žena? Pa zašto želiš hormone / operaciju itd.? Dijeljenje
prošlosti i sadašnjosti u 'on' i 'ona': U školi bila je..., kada je on još bila ona... Izgubili smo dvije
feminističke aktivistkinje. (Dolazi od feminističke aktivistkinje.) Izdaješ žensko jedinstvo. Transrodne osobe
su čudaci. Onie se boje potpune tranzicije (koju će na kraju napraviti jer ne mogu živjeti kao transrodne osobe).
[Dolazi od transeksualne osobe.] Kada da ti se počnem obraćati s 'on'?

'Često izgovarana sranja' (Frequently Said Bullshit FSB) je kolekcija pitanja, komentara, itd., «koje više ne želimo čuti». Sakupljanje FSB je dobra strategija za osnaživanje za osnaživanje marginaliziranih osoba. Isto tako ta je strategija pogodna za shvaćanje i učenje osoba koje u dotičnom kontekstu nisu marginalizirane. Ovo je izbor iz jedne FSB liste koja je nastala tokom radionice.

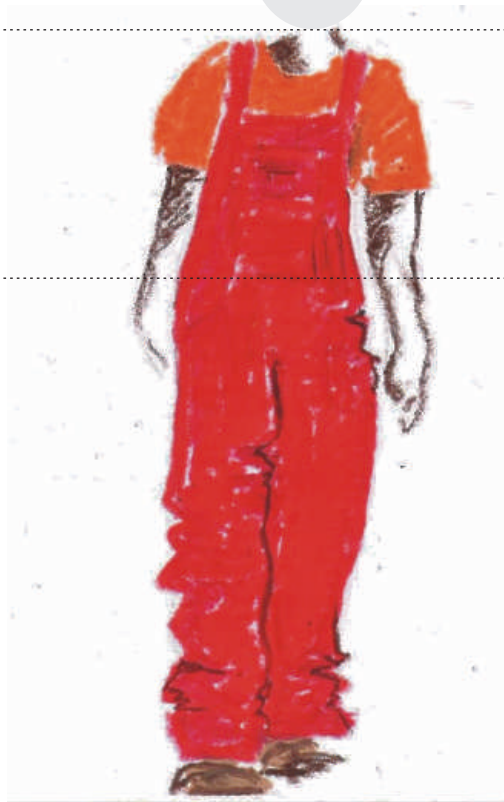

Promijeni svoje rodno izražavanje

Stavi svoju sliku u naznačeni prostor i zatim prereži stranicu po dužini linije. Listanjem izrezaka i presavijanjem stranice naprijed te nazad možeš vidjeti sebe u različitoj odjeći koja se društveno naziva 'muškom', 'ženskom', 'unisex' i/ili 'androginom'.

Uživaj!

Stavi
svoju
fotku!

Stavi
svoju
fotku!

<< Presavij ovdje! >>

Stavi
svoju
fotku!

Stavi
svoju
fotku!

Stavi
svoju
fotku!

Stavi
svoju
fotku!

TRANS

Definicija transrodnosti oblikovana je oko rodni i spolnih identiteta i izražavanja koji prelaze trenutno društveno prihvatljive norme u određenoj sredini. Koristi se kao sveobuhvatni termin za različite načine iskazivanja rodni/spolnih identiteta koji su drugačiji od tradicionalno uvjetovanih.

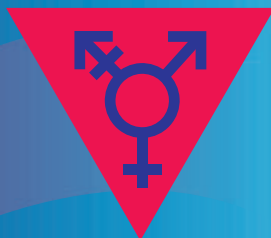
Trans je općeniti izraz koji se koristi za osobe, identitete, ponašanja i grupe koje odstupaju od normativnih rodni/spolnih uloga.

Poimanje transrodnosti je promjenjivo u odnosu na vrijeme i prostor.

Povijest čovječanstva puna je primjera osoba koje su prevazilazile spolne i rodne uloge, a koje su bile prihvaćene i cijenjene. U nekim sredinama smatrane su za duhovne vođetkinje zbog svojih jedinstvenih iskustava i mogućnosti razumijevanja svijeta, te odnosa među spolovima/rodovima.

Uz transformaciju poimanja roda/spola i spolnog/rodnog identiteta i izražavanja, koncept transrodnosti se također mijenja.

U današnje vrijeme, sa transformacijom društvenih odnosa, definicija transrodnosti oblikuje se u skladu sa (ne)prihvatljivošću određenih ponašanja, izražavanja i identiteta. Ovo neprihvatanje dovodi do marginalizacije, diskriminacije i nasilja protiv transrodnih osoba. Osim ovih, postoje i brojne društvene, zakonske i medicinske prepreke s kojima se trans populacije svakodnevno susreću širom svijeta.

Na primjer, u ne tako dalekoj prošlosti bilo je nezamislivo i neprihvatljivo da 'žene' nose hlače. Fiksno određenje spolnih/rodni uloga i kodeks nalogali su da 'muškarci' nose hlače, a 'žene' suknje. Kršenje tih normi možemo promatrati kroz kontekst transrodnosti budući da se ona odnosi na osobe koje prelaze granice konvencionalnih definicija 'žene' i 'muškarca'. Zbog promjena koje su nastale kroz vrijeme, danas je u velikom broju društava prihvatljivo da 'žene' nose hlače i one koje to čine ne smatraju se transrodnima jer takvo rodno izražavanje danas ulazi u prihvatljive norme 'ženskog' rodnog identiteta. Međutim, 'muškarci' koji nose suknje su i dan danas neprihvaćeni u velikom broju društava i dio su transrodnih pokreta i identiteta.

RODNOST

Transrodni pokret uključuje najrazličitije oblike spolnog i rodnog izražavanja i identifikiranja koji prevazilaze, modificiraju ili negiraju zadane i nametnute norme i obrasce izgleda, ponašanja i identifikiranja.

Neki od identiteta koje obuhvaća transrodni pokret su:

- transvestitkei
- drag kings/queens
- transeksualkei
- trannyboi
- androgini identiteti
- genderqueer identiteti

- butch identiteti

► **MTF** - kratica za male-to-female (također M2F), koristi se za označavanje 'smjera' promjene/modifikacije spola i/ili roda i/ili izražavanja od 'muškog' prema 'ženskom'

► **FTM** - kratica za female-to-male (također F2M), koristi se za označavanje 'smjera' promjene/modifikacije spola i/ili roda i/ili izražavanja od 'ženskog' prema 'muškom'

Dijagnoze duševnih poremećaja (DSM-IV, ICD-10) koje se odnose na rodni i spolni identitet stavljaju dio transrodne populacije pred velike prepreke u ostvarivanju svojih prava, te dovode do stigmatizacije i marginalizacije osoba koje žele modificirati vlastite spolne karakteristike. Debata oko revizije DSM-V u kontekstu 'Poremećaja spolnog/rodnog identiteta', vodi se, s jedne strane, argumentima za uklanjanje tih dijagnoza jer se temelje isključivo na socio-kulturološkim vrijednostima i pretpostavkama, a cijela procedura podržava rigidna i stereotipna pravila ponašanja u skladu sa tradicionalnim spolnim/rodnim ulogama. S druge strane, postoji strah da, ukoliko dijagnoza bude uklonjena, više neće biti moguće plaćati proces tranzicije preko zdravstvenog osiguranja, a što bi velikom broju osoba širom svijeta onemogućilo pristup tranzicijskim tretmanima.

Daj svoj doprinos:
Na koji način ti osobno transformiraš i prevazilaziš svoj pripisani rod/spol?

- Prekoračujući rod*, (2005.), Poštić, J., u Knežević, D. (ur.) Seminar "Žene i politika: Seksualnost između lokalnog i globalnog": dokumentacija. Zagreb: Ženska infoteka.
- Read my Lips: Sexual Subversion and the End of Gender*, (1997.), Wilchins, R.A.
- Transliberation Beyond Pink and Blue*, (1998.), Feinberg, L.
- Transgender Liberation: A Movement whose Time has Come*, (1992.), Feinberg, L.
- Transgender Warriors: Making History from Joan of Arc to Dennis Rodman*, (1996.), Feinberg, L.
- Female masculinity*, (1998.), Halberstam, J.
- Who put the 'Trans' in Transgender? Gender Theory and Everyday Life*, (2000.), Kessler, S. i W. McKeena u *The International Journal of Transgenderism* 4 (3); URL: <http://www.symposion.com/ijt/gilbert/kessler.htm>.
- Transgender Equality: A Handbook For Activists And Policymakers*, (2000.), The Policy Institute of the National Gay & Lesbian Task Force and the National Center for Lesbian Rights, <http://www.thetaskforce.org/downloads/reports/reports/TransgenderEquality.pdf>.
- Transgender Rights*, (2006.), Currah, P., Juang, R. M. i Sh. P. Minter, (ur.).

ŠTO I KAKO UČIMO O SPOLU I RODU ...

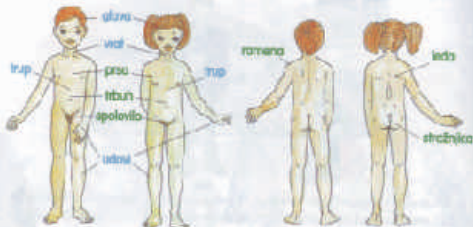

VIII. NAŠE TIJELO I ZDRAVLJE

I VILAKOM

1. GLAVNI DIJELOVI TIJELA

- Opisi kako izgleda svoj najbolji prijatelj.
- Opisi kako izgleda tvoja najbolja prijateljica.
- Na kome se u tijelu razlikuje od drugog? • Primetiti svoje kodiranje i situacije. U čemu se oni razlikuju?

Glavni dijelovi ljudskog tijela su: glava, vrat, trup i udovi. Na glavi raste kosa. Na prednjoj strani glave je lice. Na leđima su oči, nos, usta i uši. Vrat povezuje glavu i trup. Na prednjoj strani trupa su prsa i spolovilo. Na stražnjoj strani trupa pokazuju se leđa i struk. Ruke su gornji udovi, a noge donji. Tijelo je spojeno s kožom. Tijelo dječaka i dječake razlikuje se po spolovilu. Od dječaka se razlikuje muškarac, a od djevojke žena. Muškarac i žena zajedno imaju djecu. Djeteta rade žene.

Postoje ljudi koji su se rodili ili su tijekom života naštetili po im je dio tijela oštećen ili nedostatan ili ljudi su invalidi. Oni žive s nama, poštujemo ih i po potrebi im pružamo pomoć.

UPAMTI POJMOVE:
glavni dijelovi tijela su: glava, vrat, trup i udovi, invalidi

PITANJA, VJEŽBE I ZADACI

1. Koji su glavni dijelovi tijela?
2. Po čemu se razlikuje tijelo dječaka i dječake?
3. Što se ne razlikuje?
4. Tko su invalidi?

POGOVORITI

POGOVORITI
POGOVORITI
POGOVORITI

ŽELIM ZNATI VIŠE

Majke u vrijeme nosi djeteta oko devet mjeseci. Za ženu koja nosi djeteta se zove trudnoća. Djeteta se tijekom trudnoće daju hranu i vodu. Djeteta se u vrijeme trudnoće daju hranu i vodu. Djeteta se u vrijeme trudnoće daju hranu i vodu.

RODITELJI RABAJU DJECU I BRINU O NJIMA

PRIPREMA ZA RAD

- Ispričaj sve što znaš o maloj bebi!
- Ispričaj kako sve majka hrani bebu!

Kad se muškarac (mladić) i žena (djevojka) upoznaju i zavole, oni stupaju u brak. Muškarac je muž ili suprug, a žena je supruga. Oni žive zajedno i stvaraju svoju porodicu jer se vole i imaju želju za svojim potomcima. Buduća majka nosi bebu devet mjeseci u stomaku (trbuhu). Postoje devet mjeseci žena rade i postaje majka. Nekad majka istovremeno rodi i svoje djece. To su blizanci.

Rodjenje djeteta je radostan dan za roditelje. Novorođenče je bespomoćno i u svemu zavisi od roditelja. Majka ga hrani svojim mlijekom. Čisti ga, uspavljuje i brižno čuva. U odgoju djeteta majci pomaže i otac. Pomažu i starija braća i sestre. Veliku pomoć majkama u odgoju djece pružaju dječje ustanove. To su dječija vrtića.

Odgojanje djece je za roditelje veliko zadovoljstvo i obaveza. Najviše brinu o zdravlju i pravilnom razvoju djeteta.

Pronađi na ovim stranicama, zabilježi i razmisli:

Kako stereotipi artikuliraju neravnopravnost?

Koji je uzrok podjelama kojima nas uzbuđuje?

Kako neravnopravnost postaje vidljiva kroz stereotipe?

spol ukupnost fizioloških i psiholoških obilježja po kojima se razlikuju muškarac i žena [...]

jaki - razg. muškarci; **lijepi (ljepši, nježniji, slabiji, krasni)** - razg. žene

rod [...] **5.** razg. spol ljudi i životinja [...] **6. b.** pripadanje jednom od prirodnih rodova, tj. spolu

muškarac odrasla osoba muškog spola

muškarača žena koja ima muške osobine u vanjštini, općem dojmu, gradi tijela ili ponašanju

muškarčina pravi muškarac, onaj koji se odlikuje onim što se očekuje od pravog muškarca u vanjštini i ponašanju, tipičan muškarac od glave do pete

muški prid. **1.** dostojan muža, pravog muškarca **2.** koji se odnosi na muškarce

Δ ~a ruka kad u kući postoji muškarac koji obavlja tipične poslove koji nisu za ženu

□ (ona) zna s ~im etnol. zna s muškarcem, zna kako se ugađa muškarcu (u intimnim željama i u ugodnostima svakodnevnog života)

muški pril. **1.** kao muškarac, na način muškarca **2. pren.** odlučno, hrabro, smjelo, odrešito

muško muškarac

□ budi ~! budi hrabar, imaj petlju, osmjeli se, budi odlučan

muškost ono što čini prirodu muškog spola i daje mu obilježje

Butch (žargon) homoseksualna osoba (muška ili ženska) koja se ponaša i izgleda muški

Male muško, muškarac; mužjak; muški rod; biljka muškog spola

Male muški; mužjakov; muževan

Male sex muški spol, muški rod

Man čovjek, čovječanstvo, ljudski rod; muškarac; suprug, muž

Masculine muški, muževan

Mankind čovječanstvo, ljudski rod; čovjek, ljudska bića, ljudi

Manlike muževan; muškobanjast

Manlike woman muškarača

Manly muževan, muškobanjast; hrabar, odlučan

spolni identitet U procesu > **socijalizacije** oblikovan identitet – postojano doživljavanje osobne podudarnosti sa svojim spolom, tj. muškim ili ženskim rodom; unutarnji, osobni doživljaj spolne pripadnosti i > **uloge** koja se uz taj spol veže.

skala MF (maskulinitet-femininitet skala) Postoji velik broj različitih MF skala čija je zajednička svrha mjerenje stupnja u kojem su čuvstva, stavovi, interesi, osobine ličnosti i načini ponašanja pojedine osobe u skladu s tipičnim doživljavanjem i ponašanjem većine pripadnika spola kojem pripada. Skale se sastoje od pitanja ili tvrdnji koje opisuju različite načine doživljavanja i ponašanja, a zadatak je ispitanika da označi ono što je za njega/nju tipično. MF skale usko su vezane uz kulturu u kojoj nastaju, jer su mnoge karakteristike «tipično muškog» ili «tipično ženskog» ponašanja uvjetovane kulturom. (v. **maskulinitet, femininitet, androginitet**).

Gender spol, rod

Gender identity osjećaj pripadnosti spolu

Psihologijski rječnik Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Petz B. (ured.), Naklada Slap, Jastrebarsko, 2005.

Heterophobia heterofobija, mržnja ili strah od heteroseksualnosti

Homophobia homofobija, odbojnost prema homoseksualnosti

žena 1. a. osoba po spolu suprotna muškarcu; žensko

ženskast koji sliči na žensko, koji ima neke ženske odlike (o muškarcu) *opr.*: muževan

žensko žena kao spol [...]

□ i muško i ~ svi, odreda; **ne znam jesam li muško ili ~** kaže muška osoba kad ističe svoju potpunu zbunjenost, pometenost; više ništa ne znam; ne znam gdje mi je glava; **ni muško ni ~** razg. podrugljivo o muškarcu koji nema dovoljno izražena svojstva svoga spola, koji je ženskast

ženskonja babac, babnjak, muška baba: muškarac (svake dobi) koji ima neke ženske crte u ponašanju ili vanjštini

ženskost ukupnost odlika koje čine spolnost i prirodu žene; privlačnost, osjećajnost, nježnost, ženstvenost

Feminine ženski, ženstven

Female ženska osoba, osoba ženskog roda, ženka

Female ženski

Female sex ženski rod, ženski spol

Female sex roles ženske uloge

Femme (Fr.) žena, žensko; (Sl.) lezbijka (ženstvenog izgleda)

Woman žena, ženska osoba, ženski rod; (AmE) supruga, vjenčana žena

Womankind žene, ženski spol, ženski rod (kao cjelina)

Womanliness ženstvenost, nježnost

Englesko-hrvatski rječnik prava međunarodnih odnosa, kriminalistike i forenzičnih znanosti, kriminologije i sigurnosti, Gačić M., Naklada Ljevak, Zagreb, 2004.

JEzik

Jezik predstavlja sistem znakova, značenja i simbola kao i način komunikacije koji ju omogućava i stvara. Također jezik je i način kreiranja svijesti, sagledavanja i stvaranja svijeta oko nas ... kao i njegova prezentacija.

Karageti, Kerija

Tri spola/roda u jeziku

Vijekovima su razna društva kroz jezik ocrtavala postojanje više spolova/rodova. Mezopotamijska mitologija spominje treći spol, osobe koje nisu ni muškarci ni žene, dok Sumerski mit o nastanku navodi kako je boginja Ninmah kreirala biće i bez muških i bez ženskih organa. Imena koja su data tim osobama bila su ur.sal i kur.gar.ra. Egipatska grnčarija iz Tebe navodi tri spola/roda: tai (muški), sht (sekhet) i hmt (ženski). U Indiji, Ardhanari/Ardhanarishvara je androgino božanstvo koje sačinjavaju Shiva i Shakti, sinteza maskuline i feminine energije, a u jeziku se spolovi/rodovi očitavaju u Vedama i Kama Sutri (kao i u Ramayani i Mahabharati) kao pums-praktri (muška priroda), stri-praktri (ženska priroda), i tritiya-praktri (treća priroda). U Vinayi se čak spominju četiri spola/roda: M, Ž, ubhatobyanjanaka (osobe dualne spolne prirode) i pandaka (osobe nenormativne spolne prirode). Grčki mit o nastanku također navodi tri spola/roda gdje je treći androgini. Mitologija Inka opisuje quariwarmi, osobe dualne prirode dok kultura Maja i Asteka opisuje postojanje više spolova/rodova, kao i androginiju i rodnu nejasnost.

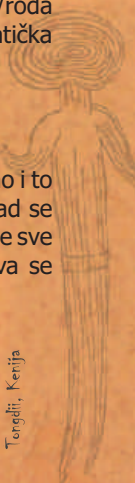
Stare kulture bogate su primjerima ne-binarnih koncepcija spola, roda, seksualnog ponašanja i prakse kroz umjetnost, zapise, jezik i pismo, ali se ova ne-binarnost nije održala u potpunosti do današnjeg dana. Činjenica je da veliki broj zajednica danas ne može ni prevesti neke od tih ne-binarnih koncepcija. Samim time čini se da ne-normativnost spola/roda ne postoji u našim kulturama jer je postojanost istih izbrisana i zaboravljena. Međutim, i dalje nam ostaje gramatička rodost jezika koja po nekima ocrta postojanje tri spola/roda navedenih kao muški, ženski i srednji/neutralni.

Svakodnevna rodna komunikacija

U svakodnevnoj komunikaciji, bezbroj puta kad govorimo o sebi ili drugim osobama oslovljavamo sebe ili druge rodno i to uglavnom u skladu sa društveno pripisanim spolom/rodom. Svako odstupanje se koriguje počev od malih nogu kad se 'djevojčice' uče da pričaju u ženskom rodu, a 'dječaci' u muškom rodu. Iako ne postoji niti jedan zakon koji navodi da se sve osobe određenog spola moraju i jezički izjašnjavati kao takve, stvaranjem društveno-jezičke nejasnosti narušava se nepisano društveno pravilo.

Osim par izuzetaka, imena su također rodna te se daju djeci u skladu sa pripisanim spolom. Kakve su reakcije kad se djetetu dodjeli ime koje društveno nije u skladu sa pripisanim spolom?

Torgeli, Kerija

Rod, kao društveni i individualni koncept uključuje jezik i komunikaciju. Učenjem jezika svaka osoba savladava i internalizira jezički sistem (gramatiku, pravopis, itd.) kao i društvena pravila, ali u jednom trenutku stvara i sopstvenu percepciju društva, osvještava sebe i sopstvene identitete i traži/stvara prostor za kreiranje sebe, kako kroz rod tako i kroz jezik.

Koliko rodova imaju jezici koje ti poznaješ i koristiš i zašto misliš da je to tako?*

Koliko jezičkih rodova koristiš kad pričaš o sebi i za sebe i zašto? *mwanamke*

Zašto je bitno da jezički rod bude u skladu sa pripisanim spolom/rodom? Šta se desi ako se jezički izjašnjavamo u jezičkom rodu 'drugačijem' od našeg pripisanog spola?

Kako možeš komunicirati o ljudima, a da pri toj komunikaciji ne isključiš jedan od rodova? Kako komuniciraš da bi eliminisao potencijalno isključujući i uvrijedljiv jezik? Kako komuniciraš s ljudima, a da uključiš njihov vid rodnosti?

- Koristim i muški i ženski rod istovremeno
- Koristim sva tri roda
- Koristim neutralan jezik i riječi kao što su osoba/e, grupa, itd.
-
-

Koje sve riječi poznaješ koje su bazirane na spolu/rodu? Nastavi listu i navedi i one koje su isključujuće,

• Muškarac	• Cure	• Mama	• Treba	• Ženskaroš
• Žena	• Momci	• Amidža/ujak	• Starkelja	• Tetka
• Djevojčica	• Frajer	• Nana/baka	•	
• Sestra	• Ženturača	•	•	
•	• Muškobanja	•	• Muškadanka	•
•	• Riba	•	•	•
•	• Kurva	•	•	•

frau - mann

Kwa M'tea, Kerija

Da li je moguće imati ravnopravnost među ljudima ako jezik komunikacije vrvi sa neravnopravnostima i isključuje individualnost?

*Za neke primjere pogledaj tekstove Ilievске K. ("Opće zakonitosti u usvajanju kategorije roda u ranom djetinjstvu") i Tainio L. ("Rod u jezičnom kodu i uporabi u finskom jeziku") u *Transgresija roda: spolna/rodna ravnopravnost znači više od binarnosti: zbornik konferencijskih radova*, www.tgenderzagreb.com.

DRUGE NORMIRANE SREDINE

Koreja

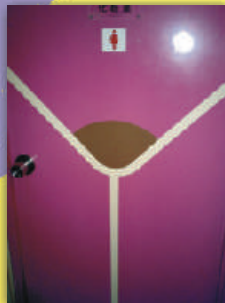
Koreja

Južna Amerika

Japan

Japan

SAD

V. Britanija

Oman

Bošna i Hercegovina (B&H)

Egipat

Južnoafrička Republika

Srbija

SAD

Hrvatska

Njemačka

B&H

SAD

Hrvatska

B&H

Hrvatska

Hrvatska

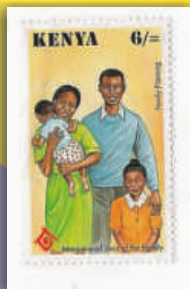
Srbija

Iran

Uzbekistan

Kenija

Austrija

Španjolska

SAD

SAD

Zimbabwe

Iran

B&H

Austrija

Austrija

Austrija

www.elve.net

Da li pripadaš ili podržavaš neku samo-'muškarci' ili samo-'žene' grupu? Zašto?

U kolikoj mjeri i kako drugei utječu na tvoj rod?

Da li postoji nešto što se tiče tvog roda/rodne uloge, a da ti se ne sviđa ili te smeta?

Da li postoje kvalitete/karakteristike nekog drugog roda koje ti se toliko sviđaju da bi ih želiola svakodnevno imati?

Što bi se desilo sa tvojim životom ako bi modificiralao svoj spol/rod?

Šta misliš, kako bi reagirale osobe iz tvoje obitelji/radne sredine/zajednice?

A kako bi se ti osjećalao?

Što osoba nekog drugoga roda ima, a da ti ne možeš imati? Zašto?

Što ti je uskraćeno zbog tvog spola/roda?

Što misliš, da li i kako se može živjeti bez spola/roda (bez spolnog/rodnog izražavanja)?

Da li bi prodaola svoje spolne organe za milion mađarskih forinti i zašto (ne)?

Da li tvoj spol/rod ograničava tvoje emocionalne/seksualne želje? Kako i zašto?

U kojim situacijama/sredinama si najviše svjesatan svojeg roda/rodne uloge/rodnog izražavanja?

Koje rodne karakteristike svakodnevno izražavaš?

Što misliš, kakve bi promjene nastale ako se prilikom traženja posla/kredita/zdravstvenog osiguranja ne bi morali izjašnjavati o svom spolu/rodu?

PATRIJARHAT KAO TEMELJ NASILJA UVJETOVANOG SPOLOM I RODOM

Neravnopravnost spolova/rodova prisutna je od početka stvaranja ljudskih društava. Dok su razne povijesne i kulturne promjene utjecale na smanjenje nejednakosti među ljudima, nejednakost spolova/rodova kao temeljni oblik nejednakosti ostao je gotovo nepromijenjen do danas.

„**Patrijarhat** je politička institucija koja predstavlja primarni oblik društvenog porobljavanja, bez čijeg uklanjanja će i drugi oblici porobljavanja (rasni, politički i ekonomski) nastaviti djelovati. Kao politički sistem, on se održava prvenstveno ideološkim sredstvima, i to tako što u institucijama društva socijalizira svoje članove oba spola na takav način da oni prihvaćaju spolnu neravnopravnost kao 'prirodnu' i 'normalnu'." **Kate Millet**

Kroz održavanje rigidne binarne opozicije roda i spola, heteronormativnosti te „muške“ dominacije u društvu, patrijarhalni koncept biološke određenosti ostaje neupitan.

Osim na individualnom nivou, patrijarhalni oblici opresije i diskriminacije prisutni su i na institucionalnim nivoima (obrazovni, pravno-zakonodavni, ekonomski, medicinski, religijski...), kao i na kulturalnim (društveni, kolektivni) kroz socijalne norme koje legitimiraju opresiju.

Opresija je kreiranje, onemogućavanje ili smanjivanje prilika koje zatim onemogućavaju društveno, psihološko i/ili ekonomsko kretanje osobe ili grupe. Opresija je zasnovana na ideologiji superiornosti i privilegija, to jest inferiornosti koja zatim opstaje i implementira se na svim nivoima, omogućavajući i opstanak same ideologije. Opresija se tiče odnosa nejednakosti koji opstaju kao takvi **zbog nasilja i prijetnje nasiljem**. Oni koji imaju moć, reproduciraju ideologiju opresije na svim mogućim nivoima djelovanja.

Razmisli o vlastitim iskustvima patrijarhalne opresije i diskriminacije u ovim područjima.

Patrijarhalni poredak generira razne forme opresije:

Seksizam - sistem prednosti temeljen na vjerovanju da je jedan spol superioran nekom drugom iz kojeg proizlazi diskriminacija protiv osoba pretpostavljenog inferiornog spola, uglavnom u korist 'muškaraca'; također podržavanje tradicionalnih stereotipa društvenih uloga baziranih na spolu.

„U ovom su Zakonu određene imenice navedene u **muškom** rodu, a koriste se kao neutralne za **muški** i **ženski** rod.“

Članak 1., Zakon o oružju, *Narodne novine* br.: 63/07.

Heteroseksizam - „ideološki sustav koji negira, omalovažava i stigmatizira svaki neheteroseksualni oblik ponašanja, identiteta, odnosa ili zajednice“ (Herek). Upotreba termina heteroseksizam ističe paralele između antihomoseksualnih stavova i ostalih oblika predrasuda kao što su rasizam, antisemitizam i seksizam.

Transfobija

- strah, mržnja, gađenje i diskriminirajući odnos prema osobama čiji stvarni ili percipirani rodni identitet nije u skladu sa društveno pripisanim spolom;
- proizlazi iz neprihvatanja i negiranja prava pojedinkeca na osobnu koncepciju rodnog/spolnog identiteta i izražavanja;
- podrazumijeva predrasude i diskriminirajući odnos prema osobama koje narušavaju i prekoračuju uske društvene spolne/rodne uloge, pravila i stereotipe.

Spolno/rodno uvjetovano nasilje je rasprostranjeno i svakodnevna pojava u svim društvima širom svijeta. Iako poprima različite oblike, u svim društvima nasilje je prisutno, a generira se kroz patrijarhalni sistem, vrijednosti i opresije. Najčešće žrtve nasilja su žene protiv kojih su tokom stoljeća korišteni raznovrsni oblici nasilja. Svakodnevne mete fizičkog, seksualnog, psihološkog i ekonomskog nasilja također su transrodne, interseks i queer osobe koje odskakuju od društveno prihvatljivih spolnih/rodnih uloga i identiteta, te lezbijke, gejevi i biseksualne osobe zbog nepristajanja na heteroseksualne društvene norme.

Neki od oblika nasilja protiv žena:

ubijanje u ime časti (Indijski poluotok i Bliski istok)

spaljivanje mladenki (Indijski poluotok)

selektivni pobačaji ženske djece (Azija)

genitalno sakaćenje uključujući šivanje genitalija (Afrika i Bliski istok)

povezivanje stopala (practicirano u Kini do početka 20. stoljeća)

seksualno nasilje - silovanje (uključujući ono u braku), seksualno uznemiravanje, trgovanje ženama u svrhu seksualne eksploatacije, masovno silovanje u ratu, prisilne trudnoće (široj svijeta)

sakaćenje i spaljivanje kiselinom (jugoistočna Azija)

nasilje u obitelji - fizički napadi, prijetnje, ucjene, provokacije (široj svijeta)

DRUŠTVENI POKRETI ZA SPOLNA/RODNA PRAVA

Privatno je političko

Ograničavanje rodni i spolnih sloboda te duboko ukorijenjena spolna/rodna neravnopravnost dovela je tokom XX stoljeća do brojnih pokreta za oslobađanje žena, a kasnije lezbijki, gejeva, biseksualnih, transrodnih, transeksualnih, interseksualnih i queer osoba.

Borba za ravnopravnost spolova i ženska prava inicirana je na prijelazu XVIII i XIX stoljeća. Ženski pokret je, do polovine XX stoljeća, uspješno razotkrio neke od najdrastičnijih vidova potčinjavanja žena u patrijarhatu, boreći se za pravo glasa, pravo na obrazovanje i zaposlenje, reproduktivna prava uključujući pravo na siguran abortus, te ekonomsku samostalnost i dostojanstvo.

Na prostoru bivše Jugoslavije, feminističke inicijative i grupe pokrenute su krajem sedamdesetih u Beogradu, Ljubljani i Zagrebu, a njihov broj se stalno povećavao. One su odigrale značajnu ulogu u borbi za ženska prava na ovim prostorima, a tokom ratova su sudjelovale u mirovnom pokretu, djelovale preko granica i borile se protiv militarizma i rata (koji pogoršavaju položaj žena u društvu). Također su artikulirale problem ratnog silovanja kao zločina protiv čovječnosti. Pokrenule su niz projekata i akcija koje su evidentno ukazivale na diskriminaciju žena u različitim područjima javnog i privatnog života te utjecale na razvoj politika o ravnopravnosti spolova.

Kada su feminističke grupe pokrenute u tvom okruženju? Koji je njihov utjecaj?

Prema definiciji koju daje Encyclopedia Britannica, "**feminizam** je društveni pokret koji za žene traži jednaka prava i isti status kakav imaju i muškarci, kao i slobodu da same odlučuju o svojoj karijeri i uređenju svog života". Ova definicija se odnosi na povijesno polazište, a ne na jedinstveni teorijski i kritički stav. Feminizmi su poprimili razne forme i pravce pa tako možemo razlikovati liberalni, radikalni, marksistički, psihoanalitički, postmoderni, postkolonijalni, ekofeminizam, **transfeminizam**, _____, _____, _____.

A kako određuješ vlastiti feminizam?

Transfeminizam širi koncept roda pozivajući se na rod kao pitanje performativnosti, izbora te prava. Kroz pravo na rodnu neodređenost i rodnu kontradikciju, rodovi postaju neograničeni u svojoj brojnosti. Transfeminizam ovim proširivanjem feminističke koncepcije teži uklanjanju temelja patrijarhalne opresije zasnovane na binarnosti roda i spola. Transfeminizam shvaća svaku metodu pripisivanja spola društvenim i političkim konstruktom i zagovara društveni dogovor u kojemu ljudi slobodno određuju svoj spol (ili ne-spol).

Unutar feminizma dva su dominantna teorijska pristupa poimanja roda. Prvi rod vidi kao sustav izgrađen na razlici među spolovima koja je zadana, a drugi odbija dihotomije spola i roda, prirode i kulture.

Lezbijski i gej pokret počeo je organizirano djelovati 70-tih godina XX stoljeća, a bori se protiv homofobije te se zalaže za pravo na različitost i protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije. Transrodni, transeksualni, interseks i queer pokreti počeli su djelovati 90-tih godina XX stoljeća, a fokusiraju se na promjenu dominantnih oblika spolnosti/rodnosti kroz pravo na spolni/rodni identitet, slobodu rodnog izražavanja, te protiv diskriminacije na osnovu interseksualnih karakteristika.

• ❁ Točke spajanja i razmimoilaženja ❁ •

Iako se feministički pokreti kao i LGBTIQ pokreti zalažu za spolne/rodne slobode i prava, te su temelji tih pokreta isti jer zajednički prepoznaju patrijarhat i heteropatrijarhalni društveni poredak kao korijen problema, postoje razlike u dalekosežnosti nastojanja, ciljevima, područjima djelovanja i isključivosti/uključivosti problema, identiteta i prava.

Zajedničke točke tih pokreta uključuju suprotstavljanje patrijarhatu, pravo na izbor i raspolaganje vlastitim tijelom, borbu protiv rodno/spolno uvjetovanog nasilja.

Te točke razmimoilaženja su povezane sa razumijevanjem spolnih/rodnih konstrukata i identiteta. Tako se u okosnici feminizma nalaze žene kao subjekt pokreta, a bazira se na ženskom iskustvu i opresiji žena te time podržava binarnost spolova i rodova. Razlike također postoje unutar LGBTIQ pokreta unutar kojih lezbijski, gej i biseksualni pokreti, zalažući se za pitanja seksualne orijentacije, potvrđuju nepromjenjivost spola, dok se transrodni, transeksualni, interseks i queer pokreti bave pitanjima prava na vlastitu identifikaciju i definiranje spolnog/rodnog identiteta suprotstavljajući se zadanosti i nepromjenjivosti spolova/rodova.

ČITAJ...

Rod i politika povijesti, Scott, J. W. (2001. [1999.]). Zagreb: Ženska infoteka.
Sinjernice za psihoterapijski rad s lezbijkama, gejevima i biseksualnim klijenticama i klijentima, Američko psihološko društvo, (2006. [2000.]), Zagreb: Ženska soba.

Conceptualizing Violence Against Gay, Lesbian, Bisexual, Intersexual, and Transgender People, Onken, S.J. (1998.) u *Violence and Social Injustice Against Lesbians, Gay and Bisexual People*, L. M. Sloan i N. S. Gustavsson, Harrington Park Press, Binghampton.

Žene u crnom Beograd, <http://www.zeneucrnom.org/>
Feminizam je za sve: strastvena politika, hooks, b. (2004. [2000.]). Zagreb: Centar za ženske studije.

Transfeminizam: neka se čuje, Blank, H. http://www.zamirzine.net/spip.php?article2428&var_recherche=hanne%20blank
Cunt - Declaration of Independence, Muscio, I., (1998.).
Nomadic Subjects: Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory, Braidotti, R. (1994.). New York: Columbia University Press.
Trans Inclusion Policy Manual For Women's Organizations, Darke J. i Cope A., Trans Alliance Society (2002.).

LJUDSKA PRAVA = ljudska prava = ljudska prava

Ljudska prava podrazumijevaju prava, slobode i obaveze svakog ljudskog bića. Ne postoji hijerarhija ljudskih prava niti se ona mogu oduzeti ili odbaciti osim u specifičnim situacijama kao što je rat.

Osnovne karakteristike ljudskih prava su:

- Univerzalnost,
- Neotuđivost,
- Nedjeljivost i
- Međusobna ovisnost i povezanost.

Principi ljudskih prava su:

- Nediskriminacija i jednakost,
- Učešće i uključenost i
- Odgovornost i vladavina zakona.

Ljudska prava dijele se na: lična, politička i građanska, ekonomska, socijalna i kulturna.

Nastavi listu ljudskih prava!

- **Pravo na život**
- **Pravo na slobodu**
- **Pravo na nediskriminaciju i jednakost**
- **Pravo na zdravlje**
- **Pravo na obrazovanje**
-
-

- **Pravo na slobodu kretanja**
- **Pravo na rad**
- **Pravo na slobodu govora**
- **Pravo na izražavanje**
- **Pravo na zdravstveno osiguranje**
- **Pravo na socijalnu zaštitu**
-

-
- **Pravo na informaciju**
- **Pravo na porodicu**
- **Pravo na učešće**
- **Pravo na vjeroispovijest**
-
-
-

Ljudska prava su ista za sve osobe premda zakonodavstva nekih država nemaju ljudskopravaški pristup. Vladavina zakona ne podrazumijeva promicanje, zaštitu, niti poštivanje ljudskih prava osim ako zakoni država nisu u skladu sa standardima i instrumentima ljudskih prava te karakteristikama i potrebama ljudi/grupa/zajednica. Veoma je bitno da državno zakonodavstvo bude u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava kako ne bi dolazilo do svakodnevne diskriminacije i društvene isključenosti.

va = ljudska prava = ljudska prava = ljud

Diskriminacija podrazumijeva nejednak tretman i do nje dolazi kad su neke osobe/grupe/populacije, u poređenju sa drugim osobama/grupama/populacijama nejednako tretirane (bez opravdanog legitimnog razloga), od strane zakona, države, institucija, pojedinacaki. Diskriminacija može biti zakonska, institucionalna ili društvena. Također diskriminacija može biti direktna ili indirektna, kao i pozitivna (pri kojoj dolazi do izjednačivanja prava određenih grupa i populacija).

Kad je osoba/grupa/populacija nejednako tretirana zbog više od jedne osnove govori se o **višestrukoj diskriminaciji**.

Društvena isključenost podrazumijeva isključenje osobe/grupe/populacije iz učestvovanja u društvenom, ekonomskom, političkom, kulturnom životu zbog njihovih karakteristika i/ili statusa te neimanja istih mogućnosti kao ostale osobe/grupe/populacije.

Iako spolni/rodni identitet nema direktnu korelaciju sa seksualnom orijentacijom, osobe koje su trans* ili interseksualne, a pri tome istospolno orijentirane suočavaju se sa dvostrukom diskriminacijom i društvenom isključenošću.

Da li si ti ikad biola diskriminiran/a na osnovu spola, roda, spolnog identiteta, rodnog identiteta, rodnog izražavanja, seksualne orijentacije, nacionalnosti, etničkog porijekla/identiteta, religije, boje kože, ili nekog drugog statusa/karakteristike? O kakvoj diskriminaciji se radilo??

Da li si ikad iskusiola društvenu isključenost??

Da li znaš koje su obaveze tvoje države, a koja su tvoja prava i obaveze??

Šta je "pristup sa stanovišta ljudskih prava" i koja je razlika između tog pristupa i ostalih pristupa??

Otkud ljudska prava?

Kroz historiju, vidljivi su različiti dokumenti koji se mogu smatrati prvim zakonicima. Ur-Nammu, kralj Sumera, kreirao je prvi zakonski kodeks poznat u svijetu (2050. g.p.n.e.). Slijede i drugi primjeri, uglavnom iz Mezopotomije, Irana, Kine i Indije: Eshnunna zakonik (1930. g.p.n.e.), Lipit-Ishtar zakonik (1870. g.p.n.e.), Hammurabi zakonik (1760. g.p.n.e.), Vede, Biblija, Kuran, Konfučijevi Analekti, Edikti kralja Ašoke... Posebno bitan dokument i ujedno prvi dokument ljudskih prava potiče iz perioda Cira/Cirusa Velikog, medo-perzijskog kralja iz 6. vijeka p.n.e. Cirusov cilindar se smatra prvim dokumentom ljudskih prava budući da ispisuje jednaka prava za sve religijske i etničke grupe kao i muškarce i žene dajući svima pravo da slobodno prakticiraju svoju religiju.

Cirusov cilindar, British Museum

Ljudska prava svakodnevno se krše. Negiranje i kršenja ljudskih prava bila su ogromnih razmjera kroz različite vremenske periode. Cijeli robovlasnički sistem bio je diskriminirajući na osnovu nacionalnosti, etničkog porijekla/identiteta, religije, boje kože, rase ili drugih popratnih statusa. Robovi/ropkinje ni žene nisu bile viđene kao ljudska bića te dostojnei (ljudskih) prava, pa samim time nisu imali pravo na slobodu, život, pravo glasa, slobodu kretanja, zapošljavanja, itd. Dva svjetska rata bila su zasnovana na diskriminaciji, nasilju i torturi osoba/grupa/naroda i sve to po osnovu nacionalnosti, etničkog porijekla/identiteta, religije, boje kože, rase, seksualne orijentacije i drugih statusa. Nakon II svjetskog rata formiraju se instance kao što su [Ujedinjeni Narodi \(UN\)](#), [Vijeće Europe \(VE\)](#) i [Europska Unija \(EU\)](#) koje ocrtavaju ljudska prava i standardiziraju ih kroz konvencije, mehanizme i instrumente. Svaka država koja je članica obavezuje se da poštuje konvencije i da ih uskladi sa svojim nacionalnim zakonodavstvom.

Šta uključuje [UN Povelja ljudskih prava](#)? ➡ www.ohchr.org

Kad je napisana [Evropska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda](#) i da li je tvoja država potpisnica? ➡ www.coe.int

Koji je najosnovniji dokument [Evropske Unije](#) i koje države su potpisnice ove konvencije? ➡ www.europa.eu

GRUPNA VJEŽBA: U STOPAMA - SPOL, ROD, IDENTITETI I LJUDSKA PRAVA

Cilj:

Osvijestiti značenja socijalizacije, istih mogućnosti, društvene isključenosti/uključenosti, te vlastitu osobnost i ljudska prava.

Koraci:

1. Zamoli sve osobe da naprave liniju u centru prostorije, stojeći jedne pored drugih, gledajući u istom smjeru i držeći se za ruke.
2. Daj svakoj osobi jedan od sljedećih karaktera (ili kreiraj svoje):
 - intereseksualna osoba,
 - transeksualna osoba MTF sa potpunom promijenom spola u 30. godini života,
3. Reci grupi da će se kretati kroz životna razdoblja u društvenoj/ljudskoj zajednici od rođenja pa do 60+ godina, te da im, ukoliko imaju neka pitanja glede svojih identiteta, možeš odgovoriti na početku ili tokom vježbe.
4. Pokreni kretanje kroz životna razdoblja počev od 3. godine života pa nadalje dajući primjere gdje bi tada moglie biti ili gdje jesu po njihovim pričama (vrtić, osnovna škola, srednja škola, fakultet, posao, veza, brak, djeca, itd.).
5. Nakon svakog zadatog razdoblja, zamoli sudioniceke da zakorače naprijed ili nazad ili da ostanu u mjestu ovisno od svog identiteta i prihvatanja u društvu (pitanje je da li misle da imaju iste mogućnosti da idu naprijed u životu i da se kreću u skladu sa ostalim ljudima oko njih). Također je bitno da se drže za ruke dok god je to fizički moguće.
6. Nakon svakog kruga upitaj sudionikeke gdje su i zašto idu korak naprijed ili nazad ili ostaju u mjestu. Neka ispričaju svoju priču. Pitaj ih u svakom drugom krugu ili ovisno o potrebi, kako se osjećaju, kako ih prihvataju ljudi oko njih i zašto?
7. Nakon finalnog kruga, zamoli sudioniceke da jednim generalnim osjećajem zaokruže svoje iskustvo.
8. Dok još uvijek stoje u mjestima, pitaj ih da kažu šta misle o tome kako su različito pozicionirane od drugih, o onima ispred i onima iza, o kidanju spona između njih.
9. Pojasni poantu ljudskih prava, držanja za ruke, kako neke osobe imaju mogućnost da napreduju, a druge ne i to samo zbog svoje različitosti. Povedi diskusiju o tome koliko je ta različitost uslovljena spolom, a koliko rodom, nacionalnošću, lokacijom, itd.
10. Zaključči diskusiju sa nekim blagim opuštanjem.

Mogući ishod:

Sudionice će biti u mogućnosti da se za neko kratko vrijeme stave u poziciju drugog identiteta i da ga kroz taj način razumiju i prihvate u smislu sebe, spola, roda, te diskriminacije, socijalizacije, uslovljenosti, vlastitih izbora i mogućnosti i ljudskih prava na istim tim osnovama. Također, moguće je da, kroz ovu vježbu, sudionice mnogo više nauče o drugim identitetima i da postave pitanja koja im uglavnom ne bi pala na pamet.

Šta je potrebno: Veća prostorija.

Minumum 8-10 osoba.

Vježba traje oko 60 min.

- heteroseksualna osoba koja je socijalizirana i identificira se kao žena,
- Rom/kinja koji/a je u kolicima od 3. godine života,
- lezbejka koja prihvata samu sebe u 17. godini života,
- biseksualna osoba koja je socijalizirana i identificira se kao muškarac,
- androgina osoba koja se spolno i rodno ne identificira,
- heteroseksualna osoba koja se identificira kao muškarac,
- samohrana majka koja nema zdravstveno osiguranje,
- civilna žrtva rata, (sa 60% invaliditeta), bez posla,
- Kanađanin, stranac koji radi za EU.

Spol i rod kao osnovi antidiskriminacije

Spol kao identitet tradicionalno se sagledava kao osnov koji je fiksni dok je rod samo njegov društveni produžetak i oblik. Standardi ljudskih prava navode da je diskriminacija na osnovu spola zabranjena i kažnjiva, ali samo iz perspektive jednog od dva spola, "muškog" i "ženskog", te na taj isti način tretiraju i spol svih osoba koje se identificiraju kao transrodne ili transeksualne. Pravo na spol i rod kao identitet mora se poštivati i kad prevazilazi kategorije 'muškog' i 'ženskog' spola i roda stvarajući društveno nepostojeće kategorije ili transgresije istih. Pravo na ne-identitet također treba biti zaštićeno pogotovo jer se tiče integriteta i potreba svakog ljudskog bića, a ne potrebe društva za reproduciranjem binarnih kategorija.

* ICCPR, 1994. i CESCR, Generalni komentar 14, Pravo na najviši mogući standard zdravlja, ICESCR, 2000., E/C.12/2000/4

Spol je u nacionalnom zakonodavstvu kao i u međunarodnim konvencijama i instrumentima naveden kao osnov antidiskriminacije, ali iako je nedefinisan uglavnom podrazumijeva klasičnu binarnu društvenu osnovu M i Ž. Po međunarodnim konvencijama, iako ne direktno, spol uključuje rod, seksualnu orijentaciju i donekle spolni identitet*. Međutim, ne dolazi do prepoznavanja i uključivanja ostalih osnova diskriminacije, a koje se tiču spola i roda iako i ova pitanja polako postaju vidljivija kroz Generalne komentare, te izvještaje Specijalnih Izvjestiteljaica, a pogotovo po pitanju prava kao što su zdravlje i život.

Yogyakarta Principi stvoreni su kao set principa za primjenu međunarodnih ljudskopravaških zakona u odnosu na seksualnu orijentaciju i rodni identitet.

⇒ <http://www.yogyakartaprinciples.org/>

A Human Rights Investigation Into The Medical 'Normalization' of Intersex People: A Report of a Public Hearing by the Human Rights Commission of the City and County Of San Francisco, Marcus De Maria Arana, (2005.), [http://www.sfgov.org/site/uploadedfiles/sfhumanrights/Committee_Meetings/Lesbian_Gay_Bisexual_Transgender/SFHRC%20Intersex%20Report\(1\).pdf](http://www.sfgov.org/site/uploadedfiles/sfhumanrights/Committee_Meetings/Lesbian_Gay_Bisexual_Transgender/SFHRC%20Intersex%20Report(1).pdf)
International Human Rights References to Human Rights Violations on the Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity, International Commission of Jurists, (2006.), http://www.icj.org/IMG/UN_references_on_SOGI.pdf
Seksualna prava: budućnost ravnopravnosti, Poštić J., Mamula M., i A. Hodžić, (2005.), Zagreb: Ženska soba.
Nevidljivo Q? Pitanje ljudskih prava i potreba LGBTIQ osoba u Bosni i Hercegovini, Đurković S., (2007.), Sarajevo: Udruženje Q.
Press for Change, <http://www.pfc.org.uk>
Sylvia Rivera Law Project, <http://www.srlp.org>

Iako ne postoji niti jedna Konvencija ili država koja legislativno uređuje pitanje **interseksualnosti**, 1999. godine Ustavni sud Kolumbije je, po ugledanju na Međunarodnu konvenciju o pravima djeteta, izdao tri odluke koje stavljaju restrikciju na mogućnost roditeljaica i liječnikaca da vrše operacije na genitalijama interseksualnih beba i mlađe djece. Ovo su prve odluke na svijetu koje su po pitanju interseksualnosti donesene iz perspektive zaštite ljudskih prava. Sud Kolumbije također prepoznaje interseksualne osobe kao manjinu koju država treba da štiti kao i da poštuje pravo svake osobe da se sama definiše po pitanju vlastitog spolnog identiteta*.

* Više o odlukama Ustavnog suda Kolumbije, inicijativama Komisije za ljudska prava San Francisca (SFCHR) i Intersex Society of North America (ISNA) možeš pročitati na web stranicama www.isna.org i http://www.sfgov.org/site/sfhumanrights_index.asp.

Osnovi diskriminacije koji trebaju biti obuhvaćeni ljudskim pravima su:

- Spol
- Rod
- Spolni identitet
- Rodni identitet i/ili izražavanje
- (Inter)seksualne karakteristike
- Seksualna orijentacija

Neophodno je da lista ljudskih prava uključi i:

- Pravo na vlastito tijelo, (inter)seksualne karakteristike, identitet i integritet
- Pravo na samokonceptciju spolnog i/ili rodno identiteta i modifikaciju istih
- Pravo na samodefinisanje, samoidentifikaciju, izbor, rodno izražavanje, vlastitu seksualnost i dostojanstvo
- Pravo na seksualnu orijentaciju
- Pravo na vlastitu koncepciju spola i roda

Neki sudski slučaji:

- Državno odvjetništvo Novog Zelanda protiv Otahuu Obiteljskog suda (1994.) - Kao rezultat ove odluke Novi Zeland je morao prepoznati promijenjeni spol u svrhu omogućavanja prava na brak.
- B. protiv Francuske (1992.) - Kao rezultat ove odluke Francuska je morala da izvrši promjenu spola na rodnom listu osobe B. a u skladu sa njenim novim spolom.
- X., Y. i Z. protiv Velike Britanije (1997.) - X. je bio post-operativni trans muškarac i u stabilnoj vezi sa Y. Z. je rođena kao biološko dijete Y. kroz vještačku oplodnju. V.B. je osporila pravo X. na usvajanje djeteta i time mu oduzela pravo na privatnost i porodicu. Ovaj slučaj je bio zastupljen na Evropskom sudu ljudskih prava i tom prilikom X., Y., i Z. nisu dobile slučaj.
- Goodwin protiv V.B. (2002.) - Kao rezultat ove odluke transseksualna žena je stekla pravo da ju V.B. legalno prepozna kao ženu, kao i njenu promjenu spola.

Koje primjere pozitivne i negativne prakse poznaješ?

Neki primjeri:

- Zakon o volonterstvu u Hrvatskoj (<http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2007/1863.htm>)
- Rad organizacije Gender PAC na zaštiti ljudskih prava na osnovu roda, spolnog identiteta, i rodno izražavanja (www.gpac.org)
- Preporuke za medije o tretiranju rodno sadržaja i upotrebi rodno osjetljivog jezika u medijima Bosne i Hercegovine, Vijeće za štampu u Bosni i Hercegovini (<http://www.vzs.ba/ba/?ID=190>)
- 2005. Indija je na prijavama za pasoš uvela tri kategorije spola koje su sada: muški, ženski i drugo (<https://passport.gov.in/pms/OnlineRegistration.jsp>)

SPOL I ROD: KREACIJA I REAKCIJA KROZ POVIJEST

Istraži legendu o Hermafroditu.

◆ Magna Mater - Anatolija - današnja Turska (Cybele iz Catal Huyuka, oko 6500. p.n.e.)

Boginja Velika Majka (*Magna Mater*) je dominantna figura tradicionalnih religija kao Majka boginja i boginja prirode i plodnosti. Veliku Majku slavile su skoro sve kulture svijeta, od Anatolije do Indije, Grčke i Egipta. Poznata je pod imenima Cybele, Ishtar, Astarte, Isis, Gaea, Hera, Rhea, Afrodita, Demeter, Maia, Ops, Tellus, Ceres i mnogim drugim. Religija Velike Majke jedna je od najstarijih religija i pri tome još zasnovana na misterijama. Religija Cybele bila je oficijalna religija Rima nekih 600 godina, što je slučaj i sa drugim geografskim područjima do preuzimanja Hrišćanstva.

Najstarije statue Velike Majke Boginje datiraju iz 7. vijeka p.n.e. (Anatolija) i predstavljaju Boginju koja je oličenje oba spola. Religijske obrede radile su sveštenice obučene u duge odore. Red sveštenica Gallae sačinjavale su osobe muškog spola koje su prolazile kroz razne rituale uključujući kastraciju. Po raznim zapisima, ove trans sveštenice bile su poznate kao *gallae*, *enaree* i *megabyzes*.

11. i 7. vijek p.n.e.

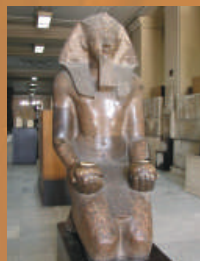
◆ Egipat

11.-7. vijek p.n.e.

"Žena da ne nosi muškoga odijela niti čovjek da se oblači u ženske haljine, jer je gad pred Gospodinom Bogom tvojim ko god tako čini", Glava 22:5.

"U sabor Gospodinov da ne ulazi ni utučen ni uškopljen", Glava 23:1.

Stari testament, Peta Mojsijeve knjiga

◆ Kraljica/Kralj Hatshepsut, Egipat (15. vijek p.n.e.)

Širom cijelog svijeta transrodne i interseksualne osobe prihvaćene su u svojim zajednicama, cijenjene i visoko poštovane zbog svojih sposobnosti i znanja.

Grčka mitologija puna je priča i legendi o interseksualnosti, promjeni spola i transrodnosti. Boginjeovi i herojike koje su bile poznate po transrodnom izražavanju su: Ahil, Herakle, Dionisijus, Atena i druge.

Istraži značenja riječi: berdache, two-spirit, virdžina, bade (bote), winkle, nadleeh, gallea, enaree, hijra, viado, bicha, mahu, kathoe, bakla, mukhannathun, khuntha, fa'afafine, guariwarmi, muxe, kuaxing.

◆ Statua Atene, Valencija, Španjolska

6. vijek p.n.e.

Pjesnikinja Sappho živi na otoku Lesbos u Grčkoj i piše o ljubavi između žena.

Sappho

Ramayana (4.-2. vijek p.n.e.)

U nekim verzijama Ramayane piše kako Rama odlazi u egzil. Na pola puta do šume uvida da ga ljudi prate i kaže im: "muškarci i žene, vratite se". Osobe koje nisu bile ni 'muškarci' ni 'žene' nisu znale šta da urade pa su tu ostale. Kada se Rama vraćao iz ekzila nakon nekoliko godina, zatekao ih je i blagoslovio, govoreći da će doći dan kada će one vladati svijetom.

Istraži više o Herulima i ritualnoj ratničkoj homoseksualnosti.

Istraži tko su Amazonke i Scythian žene-ratnice Oiorpata iz pod-plemena Saka, Sarmatian, Sauromatian i Pazyryk iz Ukrajine, Kazahstana i Mongolije
(http://www.csen.org/WomenWarriors/Statuses_Women_Warriors.html).

◆ Gallae (spomenik rimskoj Archigalli, iz vremena vladavine Antoninusa Piusa, 2. vijek n.e., Appia Via sada u Antiquarium del Palatino, u Scali, Firenca, Italija)

390.

U Istočnom carstvu, stupa na snagu zakon koji podrazumijeva smrtnu kaznu za sve one osobe koje se "odriču svog muškog tijela i transformišu ga u žensko, kako bi prakticirale ono što je čin drugog spola, što nije ništa drugačije od žena (...) tako svie znaju da kuća muške duše mora svima biti sveta, i onaj koji napusti svoj spol ne može težiti drugom bez vrhovne kazne" (Romanarum et Mosaicarum Legum Collatio, V, 4, citirano u Bisexuality in the Ancient World, Eva Cantarella, Yale University, New Haven, 1991., str. 177.).

Šef milicije u Solunu, Got po imenu Buterik uhapio je poznatog cirkusanta koji je bio poznat po svojoj femininosti. Cirkusanta su mase obožavale i kad su saznale za njegovo hapšenje, započele su demonstracije i ubile Buterika. Gotske vlasti su kao odgovor tome pobile 3000 ljudi u ime kolektivne kazne.

342.

Konstantin diže Hrišćanstvo na nivo državne religije.

U Rimskom carstvu, tokom festivala u ime Dionisijusa/Bakusa, *ithyphalloi* (osobe 'ženskog' spola) oblačile bi se u 'mušku' odjeću i nosile bi velike faluse dok bi se osobe 'muškog' spola oblačile u 'ženske' odore.

186. p.n.e.

Rimski Senat stavlja zabranu na slavljenje festivala u ime Dionisijusa.

Elagabalus

Tko je Elagabalus i kako se pojavljivao u javnosti?

691.

Vijeće Konstantinopola zabranjuje festivale u ime bogova jer su ti stari običaji nasuprot Hrišćanskom načinu života, te se izričito zabranjuje da osobe 'muškog' spola nose 'žensku' odjeću i da osobe 'ženskog' spola nose 'mušku' odjeću.

1233.

Inkvizicija.

♦ Jeanne d'Arc enters Orleans,
Jean-Jacques Scherrer (oko 1870.), Musée
des Beaux-Arts, Orleans, Francuska

♦ Balboa ubija Berdache, Panama, 1513.

1492.

Otkrićem Amerike, kolonijalisti ne prihvataju transrodne osobe i ubijaju ih, prozivaju pogrdnim imenima i šire mržnju u ime Hrišćanstva.

1451.

U sklopu Inkvizicije počinje lov na vještice ('žene' koje imaju moć da mijenjaju spol su optužene da su vještice).

1431.

Jeanne d'Arc je u 19. godini života spaljena na lomači jer je odbila prestati nositi 'mušku' odjeću i kratku kosu. Tokom spaljenja čak zaustavljaju izvršavanje kazne da bi se uvjerile da je Jeanne stvarno 'ženskog' spola.

18. vijek - Hiljadama godina prije vladalo je mišljenje da postoji samo jedan spol i da osobe 'ženskog' spola imaju iste genitalije kao i osobe 'muškog' spola (penis sa mošnicom konstantno se oblikom poredio sa maternicom i vaginalnim kanalom), osim da su njihove genitalije unutar tijela, a ne izvana (po riječima Nemesiusa, biskupa Emese, 4. vijek). Tek u 18. vijeku diskurs spola se mijenja te se počinju praviti razlike između jednog i drugog u svim sferama društva, ponajviše socijalnim, moralnim, i emotivnim, accentirajući principe moći i roda. Model spola kao jednog počinje se mijenjati u model spola kao dva. Model dva roda, tj. roda kao pasivnog i aktivnog postoji i postojao je i dok je spol bio samo jedan jedini.

Romaine Brooks

◆ Berdache, Zuni, 19. vijek

Romaine Brooks

1869.

Nastaje riječ homoseksualnost (kada se pojavila u pamfletu koji je poprimio oblik otvorenog pisma njemačkom ministru pravosuđa).

1897.

Dr. Magnus Hirschfeld, seksolog iz Njemačke, osniva Institut za seksualna istraživanja (Institut für Sexualwissenschaft). Kad su nacisti preuzeli vlast 1933., u jednoj od prvih akcija su spalili ovaj institut.

Magnus Hirschfeld

1910.

Magnus Hirschfeld je inicirao riječ transvestit/izam.

17. vijek

Kazna za cross-dressing u Engleskoj je javno linčovanje. U Francuskoj je kazna do 1760. bila smrt na lomači.

1848.

Prva konferencija za prava žena, "Woman's Rights Convention", je održana u Seneca Falls-u, u državi New York. Tko je Frederick Douglas?

Tko je Staka Skenderova?

Prva država koja je ženama dala pravo glasa i pravo da budu birane je Novi Zeland 1893. godine, a zatim Južna Australija 1894. godine.

1930. Ovulacija i njen način funkcionisanja u potpunosti postaje poznat i istražen tek 1930-ih. Naime, prije toga, većina savjeta po pitanju izbjegavanja trudnoće odnosila se na stupanje u seksualne odnose u periodu između dvije menstruacije, to jeste, tokom najplodnijih dana za koje se tada vjerovalo da su najneplodniji.

Jean Genet

1966.

Objavljen je udžbenik iz psihijatrije koji opisuje pristupe pojedincima koje su nezadovoljne svojim rodnim identitetom. Dr. Harry Benjamin je u *The Transsexual Phenomenon* po prvi put pomirio znanje i iskustvo, koje se tijekom skoro dva desetljeća postupno prikupljalo od strane psihijatrije, psihologije, endokrinologije i kirurgije pomažući osobama da naprave spolnu tranziciju.

Gertrude Stein

1945.

Žene u bivšoj Jugoslaviji stiču pravo glasa.

1939.-1944.

Tokom Holokausta osobe različitih porijekla, osobina i karakteristika su obilježavane različitim oznakama. Roza trokut je bio obilježje za osobe homoseksualne orijentacije u koncentracionim logorima.

Tko je Evelyn Hooker?
Tko je Janice Raymond
i o čemu je njena knjiga
The Transsexual Empire?

Radclyffe
(Margaret)
Hall

1923.

Magnus Hirschfeld je inicirao riječ transseksualnost.

19.8.1920.

Žene u SAD-u su dobile pravo glasa koje je upisano u Ustav kao 19. amandman.

Sredinom 20. stoljeća psihoanaliza je zavladała psihijatrijskim područjem.

Marlene Dietrich

1930.

Prva operacija promjene spola (Njemačka).

Tko su Einar Wegener i Lili Elbe?

1950-te

Prijevod riječi "feminizirani" iz Biblije (Korinćani 6:9), iz preвода u prijevod se transformiše iz "feminiziran" u "seksualna perversnost" i napokon u "homoseksualna perverszija" sredinom 20. vijeka. U prijevodu Biblije na hrvatski jezik: "Ili ne znate da nepravедnici neće naslijediti carstva Božijega? Ne varajte se: ni kurvari, ni idokopoklonici, ni preljuboci, ni adžuvani, ni muželožnici."

1968.

Olimpijski komitet počinje hromosomska testiranja sportašica, stavljajući zabranu da transeksualne i interseksualne osobe učestvuju u takmičenjima.

Kad su žene u Engleskoj dobile pravo glasa?
Tko je Emmeline Pankhurst?
Tko je Christine Jorgensen?

Divine

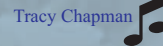
Tko je Brandon Teena?
Tko je Matthew Shepard?

Brandon Teena

Šta je Transgender Day of Remembrance i tko je Rita Hester?

2008.
Žene imaju pravo glasa svugdje u svijetu osim u ovim državama - Saudijskoj Arabiji, Kraljevini Ujedinjenih Arapskih Emirata, Brunejima i Vatikanu.

Alfred Kinsey

1969.

Stonewall demonstracije u New York-u nakon racije policije na Stonewall bar.

1993.

Cheryl Chase je osnovala Intersex Society of North America (ISNA).

Kamp Trans je nastao izvan ulaza u Michigan Womyn's Music Festival kao vid protesta protiv njihovog pravila da je Festival otvoren samo osobama koje su rođene kao žene.

2003.

Usvojen Zakon o ravnopravnosti spolova BiH.

Grace Jones

2001.

Nizozemska ozakonjuje istospolni brak.

Prvi Pride-ovi organizovani u regiji (Ljubljana i Beograd).

1996. - 1997.

Ustavi Južnoafričke Republike i Fidžija uključuju zabranu diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije.

2008.

U nekim zemljama homoseksualnost je kažnjiva smrtnom kaznom www.ilga.org/state_homophobia/StateHomophobia3.jpg.

1974.-1998.

Dekriminalizacija homoseksualnosti u regionalnom zakonodavstvu (Krivični kodeks).

Ani DiFranco

Gej Igre ukidaju pravilo koje zahtjeva da transrodne osobe dokumentiraju potpunu promjenu spola, dozvoljavajući im da se natječu.

Alfred Kinsey je radio dva masivna istraživanja po pitanju seksualnog ponašanja i objavio ih 1948. i 1953. Kinsey je najpoznatiji po tim studijama i Kinseyevoj skali seksualnog ponašanja vis-a-vis seksualne orijentacije. Kinsey Institut koji je osnovan 1947. još uvijek postoji i bavi se pitanjima seksualnog ponašanja, roda i reprodukcije (<http://www.kinseyinstitute.org>)

Pogledaj sljedeću web stranicu da vidiš kad su žene sticale pravo glasa širom svijeta - <http://www.ipu.org/wmn-e/suffrage.htm>. U Butanu, svako domaćinstvo ima pravo na jedan glas, uglavnom muškarci predstavljaju taj jedan glas. U Libanonu žene imaju pravo glasa, ali samo one koje imaju dokaz da su obrazovane. Isto pravilo ne važi za muškarce. Također, žene nemaju obavezu da glasaju dok muškarci imaju.

- ♦ *The No-Nonsense Guide to Sexual Diversity*, Baird, V. (2001.).
- ♦ *Queer Frontiers: Millennial Geographies, Genders, and Generations*, Boone, J. i dr. (ur.), (2000.).
- ♦ *Blending Genders: Social Aspects of Cross-dressing and Sex-changing*, Ekins, R. i D. King (ur.), (1996.).
- ♦ *In A Queer Time and Place: Transgender Bodies, Subcultural Lives*, Halberstam, J. (2005.).
- ♦ "Gender Migration: A Sociological Analysis (or The Leaving of Liverpool)" u *Sexualities* 6 (2): 173-194, King, D. (2003.).

- ♦ *Nobody Passes: Rejecting the Rules of Gender and Conformity*, Sycamore, M. (ur.), (2006.).
- ♦ *That's Revolting: Queer Strategies for Resisting Assimilation*, Sycamore, M. (ur.), (2006.).
- ♦ *Trans/forming Feminisms: Transfeminist Voices Speak Out*, Scott-Dixon K. (ur.), (2006.).
- ♦ *Intersex*, Harper, C. (2007.).
- ♦ *S/he*, Pratt, M. B. (1995.).
- ♦ *Undoing Gender*, Butler, J. (2004.).

- ♦ Gender Identity Research and Education Society <http://www.gires.org.uk>
- ♦ Gender Trust <http://www.gendertrust.org.uk>
- ♦ Intersex Awareness Day <http://www.intersex-awareness-day.org>
- ♦ Transgender Education Association <http://www.tgea.net>
- ♦ Trans-Academics <http://www.trans-academics.org>
- ♦ Transgender European Network <http://tgeu.net>
- ♦ United Kingdom Intersex Association <http://www.ukia.co.uk>
- ♦ World Professional Association for Transgender Health <http://www.wpath.org>

- ♦ *Kemp: Laž koja govori istinu*, Kor, F. (2003.), Beograd: Rende.
- ♦ *Kako ga je priroda stvorila*, Colapinto, J. (2006.), Zagreb: AGM.
- ♦ *Foucault i queer teorija*, Spargo, T. (2001.), Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- ♦ "Transgendering Citizenship" u *Sexualities* 7 (3): 345-362, Monro S. i L. Warren (2004.).
- ♦ *GenderQueer: Voices from Beyond the Sexual Binary*, Nestle, J., Howell, C. i R. Wilchins (ur.), (2002.).

A SAD AKCIJA!!

"Sloboda je nešto što nijedna osoba ne može imati dok god tu slobodu ne da drugima."
Ruth Benedict

Ako te, bez pitanja i protiv tvoje volje, spolno/rodno identificiraju:

- ❑ kaži nešto
- ❑ postavi pitanje
- ❑ identificiraj se po svojoj volji
- ❑ izjašnjavaj se po svojoj volji
- ❑ prepravi formulare
- ❑ traži ukidanje binarnih kategorija
- ❑ kreiraj svoje kategorije, znakove i poruke
- ❑ razgovaraj o tome

Ako želiš da poštuješ pravo drugih osoba na sopstveni identitet:

- ❑ razgovaraj s njima o tome
- ❑ daj im do znanja da ih podržavaš
- ❑ oslovljavaj ih u skladu sa njihovim željama
- ❑ ne koristi stereotipne izjave i pojmove
- ❑ promoviši raznolikost i ljudska prava kroz stvari koje radiš i govoriš
- ❑ razgovaraj sa drugim ljudima o tome
- ❑ pridruži se akcijama koje zastupaju tvoja vjerovanja, principe i vrijednosti
- ❑ stvori sopstvene akcije

"Uvijek je pravo vrijeme za uraditi pravu stvar!"
Martin Luther King, Jr.

Trans manifesto

We don't want to be on any talk shows, be in any ads, sell any products, star in any sitcoms, or be a target market.

We want more language, more funding, more health care, more suits that fit, more research, more options.

We want more space for more creatures.

We demand safe and accessible bathrooms for people of all genders and until then we will piss and shit wherever we want.

We are not deceiving you.

We are not mutilating our bodies.

We are not betraying y/our communities.

We are not being and becoming our true, foxy, and glorious self.

We are putting the "sex" back in transsexual.

We cruise men with tits, chicks with dicks, bearded ladies and genderqueers of every species.

We want to lick your scars and make it all better.

We refuse to check either box.

We are guaranteed to stay hard all night long, and not get you pregnant.

We bet for all teams we bet for the whole fucking league.

We will keep crashing your events, your potlucks, your bathhouses, your dykes and your tag bars, your shelters, your support groups and your play parties

until you realize that

we are part of your community.

Until you realize your liberation is tied up with ours.

Until you realize that trans is more than just the "T" on the end of LGBT.

Until you realize the endless ways that transphobia limits and hurts all of us, Trans-identified or not.

We are going to breathe the fire into your lungs and light it under your ass.

We are the s/heroes of our own movement join us

The trans revolution begins here and now.

A million genders for a million people!

Smash the binary gender system!

Zašto 8. mart?

Can't find
Cvijec?

gender free
estroom

A dalje samostalno...

Ženska soba – Centar za seksualna prava - <http://www.zenskasoba.org>
Udruženje Q - <http://www.queer.ba/udruzenje.htm>
Zagreb Pride - <http://www.zagreb-pride.net>
TransSerbia - <http://www.transserbia.org>
Stranice LGBTIQ zajednice u Bosni i Hercegovini - <http://www.queer.ba>
Srpska gej i lezbejska online zajednica - <http://www.gay-serbia.com>
Slovenski seznam virov za geje in lezbijke - <http://www.ljudmila.org/siqrd/index.php>
QUBE Magazin - <http://qube-mag.info>
Queeria - <http://www.queeria.com>
QESH – Qendra për Emancipim Shoqëror - <http://www.qesh.org>
MASSO - <http://www.massoo.org.mk>
LGBTIQ Koordinacija Hrvatske - <http://www.lgbtiq-koordinacija.net>
LORI (Lezbijska organizacija Rijeka) - <http://www.lori.hr>
Lambda - <http://www.lambda.org.yu>
Labris - <http://www.labris.org.yu>
KONTRA - <http://www.kontra.hr>
Iskorak - <http://www.iskorak.org>
inQueerzicija - Nova gej scena - <http://www.inqueerzicija.hr>
Hrvatski queer portal - <http://www.gay.hr>
Gayten LGBT - http://www.gay-serbia.com/gayten_lgbt
Gay Kosova - <http://www.gaykosovo.org>
DEVE - <http://www.geocities.com/devebgd>

American Civil Liberties Union - <http://www.aclu.org/lgbt/transgender>
Amnesty International LGBT - <http://www.ai-lgbt.org/eng.htm>
Astraea Lesbian Foundation for Justice - <http://www.astraea.org>
Belarus LGBT - <http://www.pride.by>
Campaign Against Homophobia - <http://www.kampania.org.pl>
Citizens Against Homophobia - <http://www.actwin.com/cahp>
COC Netherlands - <http://www.coc.nl>
DC Drag Kings - <http://www.dckings.com>
Gay, Lesbian, Bisexual, Transgender & Queer Encyclopedia - <http://www.glbtq.com>
Gays and Lesbians of Zimbabwe - <http://www.galz.co.zw>
GenderYOUTH - <http://www.genderyouth.org>
Gender Education and Advocacy (GEA) - <http://www.gender.org>
GenderCrash - <http://www.gendercrash.com>
Gender DynamiX - <http://www.genderdynamiX.co.za>
GenderPAC - <http://www.gpac.org>
Genders - <http://genders.org>

GenderTalk - <http://www.gendertalk.com>
GLAAD (Gay & Lesbian Alliance Against Defamation) - <http://www.glaad.org>
Global Fund For Women - <http://www.globalfundforwomen.org>
HRC (Human Rights Campaign) - <http://www.hrc.org>
Human Rights Watch - <http://hrw.org/doc/?t=lgbt>
Intersex Community Forums - Bodies Like Ours - <http://www.bodieslikeours.org/forums>
IGLHRC (International Gay and Lesbian Human Rights Committee) - <http://www.iglhrc.org>
IGLYO (International Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Youth and Student Organization) - <http://www.iglyo.com>
ILGA (International Lesbian and Gay Association) - <http://www.ilga.org>
ILGA Europe - <http://www.ilga-europe.org>
International Foundation for Gender Education - <http://www.ifge.org>
International Intersex Organization - <http://www.intersexualite.org>
Intersex Initiative Portland - <http://www.ipdx.org>
Ken Vegas - <http://www.kenvegas.com>
Lesbian, Bisexual and Transgender Organization in Kyrgyzstan - <http://kyrgyzlabrys.wordpress.com>
LGBT Funders - <http://www.lgbtfunders.org>
National Center for Transgender Equality - <http://www.nctequality.org>
National Coalition for LGBT Health - <http://www.lgbthealth.net>
National Gay and Lesbian Task Force - <http://www.thetaskforce.org>
National Transgender Library and Archive - <http://www.gender.org/ntgla>
NTAC (The National Transgender Advocacy Coalition) - <http://www.ntac.org>
Patent People Against Patriarchy - <http://www.patent.org.hu>
PFLAG (Parents, Families, and Friends of Lesbians and Gays) - <http://www.pflag.org>
Queerbodies (youth group – Bodies Like Ours) - <http://www.queerbodies.org>
Queer by Choice - <http://www.queerbychoice.com>
Remembering Our Dead - <http://www.gender.org/remember/index.html>
RFSL - <http://www.rfsl.se>
Scarlet Letter Project - <http://scarletletterproject.com>
TransFM Network - <http://www.transfm.org>
Transgender Forum's Community Center - <http://www.transgender.org>
Transgender Law and Policy Institute - <http://www.transgenderlaw.org>
Transgender Warrior - <http://transgenderwarrior.org>
The International Journal of Transgenderism - <http://www.symposion.com/ijt/index.htm>
Transgender Law Center - <http://www.transgenderlawcenter.org>
The Gender Anarchy Project - <http://a.parsons.edu/~amelia/thesisSite>

TVOJA PRAVA

UKLJUČUJU:

- **Pravo** na vlastito tijelo, spol, rod i interseksualne karakteristike, kao i na dostojanstvo, integritet i modifikaciju istih
- **Pravo** na samokoncepciju i samoidentifikaciju spolnog i rodnog identiteta, modifikaciju istih, te pravo da očekuješ od društva da tvoje identitete u cijelosti poštuje
- **Pravo** na određivanje i izražavanje spola, roda, rodnog i spolnog identiteta, uključujući pravo na spolnu i rodnu neodređenost i kontradikciju
- **Pravo** na život i uživanje bez seksualnog, psihičkog i fizičkog nasilja, zlostavljanja i sakaćenja bilo kakve vrste
- **Pravo** na izbor vlastite seksualnosti i seksualne orijentacije bez inzistiranja da se iste moraju uklopiti u postojeće definicije i kategorije
- **Pravo** da koristiš svoja ljudska prava koja su zaštićena državnim zakonima i međunarodnim konvencijama
- **Pravo** da svaki oblik diskriminacije i nasilja prijaviš nadležnim institucijama i organizacijama za zaštitu ljudskih prava (bez obzira na to od koga dolazi i gdje se dešava)

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 651755.

Kreiraj sam/ai

Ne daj da kreiraju umjesto tebe!

Izdavačicei: Ženska soba www.zenskasoba.org
www.zenskasoba.hr

Tiskanje ove Kreacije omogućeno je uz financijsku potporu COC Netherlands/HIVOS.

TEBi

